

CARTULARI de la Catalunya Comtal

PORTAVEU DE L'INSTITUT D'ESTUDIS
HISTÒRICS MEDIEVALS DE CATALUNYA

L'Institut visita
La vila de
Bagà

AQUESTA PUBLICACIÓ ES DISTRIBUEIX ALS CENTRES OFICIALS I CULTURALS DEL NOSTRE PAÍS I A L'ESTRANGER

RELACIÓ DELS CASALS CATALANS QUE REBEN EL CARTULARI DE L'INSTITUT

DINS L'ESTAT ESPANYOL:

Associació Espai Catalunya Topalekua - Sant Sebastià - Donostia. --- Centre Català de Córdoba. - Córdoba. --- Cercle Català d'Araba. - Gazteiz. --- Casa Catalana de Las Palmas. - Las Palmas de Gran Canaria. --- Cercle Català de Madrid. - Madrid. --- Casal Català de Menorca. - Maó. --- Casa Catalana de Mallorca. - Palma de Mallorca. --- Casal de Catalunya de Sevilla - Sevilla. --- Casa Catalana de Saragossa. - Zaragoza.

A L'ESTRANGER:

ALEMANYA: Associació Catalana d'Essen Essen - Borbeck. --- Casal Català d'Hannover, e.V. Hidesheim. --- Centre Cultural Català de Colònia, e.V. Köln. --- Deutscher Katalanistenverband Münster in Westfalen. --- Associació Catalana d'amburg "El Pont Blau". --- Katalanischer Salon, (Berlin). --- Catans de Frankfurt - Frankfurt.

ANDORRA: Centre de la Cultura Catalana del Principat d'Andorra, Andorra la Vella.

ARGENTINA: Casal Català de Bahía Blanca, Bahía Blanca. --- Associació Catalana de Socors Mutus "Montepio de Montserrat", Buenos Aires. --- Associació Civil Grup d'Empresaris Catalans de l'Argentina (GREC), Buenos Aires. --- Casal de Catalunya de Buenos Aires, Buenos Aires. --- Les Quatre Barres, Buenos Aires. --- Casal Català de Córdoba, Córdoba. --- Casal dels Països Catalans de La Plata, La Plata. --- Centre Català de Mendoza, Mendoza. --- Mutual Catalana Germanor, Mendoza. --- Casal de Catalunya de Paraná, Paraná, Entre Rios. --- Agrupació Catalana de Pergamino, Pergamino. --- Centre Català de Rosario, Rosario. --- Centre Català de Venado Tuerto, Venado Tuerto, Santa Fe. --- Casal Català de Mar del Plata. --- Agrupació Cultural Catalana de Mendoza. --- Casal de Catalunya de Santa Fe.

AUSTRÀLIA: Radiodifusió Catalana East Brighton, Victoria. --- Casal Català of New South Wales Bexley, New South Wales. --- Casal Català de Victòria / Catalan Club Victòria.

AUSTRIA: Casal Català de Viena, Viena.

BÈLGICA: Casal Català de Brussel·les, Bruxelles.

BRASIL: Catalònia - Grup de Catalans de Sao Paulo São Paulo - SP. --- Instituto Brasileiro de Filosofia e Ciência Raimundo Lúlio (Ramon Llull) São Paulo - SP.

CANADÀ: Casal Cultural Muntaner Montmagny, Quebec. --- Casal dels Països Catalans de Toronto, Toronto, Ontario. --- Casal Català de Vancouver Vancouver, BC.

COLÒMBIA: Casal Català d'Antiòquia, Emvidado. --- Comunitat Catalana de Colòmbia, Santa Fe de Bogotá, DC.

COSTA RICA: Casal Català de Costa Rica, San José.

CUBA: Societat de Beneficència de Naturals de Catalunya, La Habana.

DINAMARCA: Casal Català de Copenhaguen, Copenhaguen.

EL SALVADOR: Casal Català de El Salvador, San Salvador.

EQUADOR: Casal Català de Guayaquil, Guayaquil. --- Associació Catalana Ecuatoriana de Negocios (ACEN), Quíto. --- Casal Català de Quíto, Quíto.

ESTATS UNITS: Fundació Paulí Bellet, Bethesda, MD. --- Casal dels Catalans de Califòrnia, El Segundo CA. --- North American Catalan Society, Inc Nashville TN. --- Casal Català del Nord de Califòrnia Oakland, CA. --- American Institute for Catalan Studies Spring TX. --- Associació de Catalans de la Universitat de Califòrnia, Irvine (CatUCI). --- Friends of Catalonia Miami, Incorporated - Miami. --- Catalan Institute of America - Nova York. --- Casals dels Països Catalans a Califòrnia - Sant Diego. --- Casal del Països Catalans a Cleveland - Cleveland.

FRANÇA: Aire Nou de Bao, Bao. --- Cercle Català de Marsella, Marseille. --- Casal Català de Grenoble, Grenoble. --- Casal de Catalunya de París, París. --- Centre Cultural Català de Perpinyà, Perpinyà. --- Amical dels Catalans d'Alsàcia, Stransbourg. --- Casal Català de Tolosa de Llenguadoc, Toulouse. --- Cadres Catalans de Tolosa de Llenguadoc - Toulouse.

GUATEMALA: Casal Català de Guatemala, Guatemala, CA.

HONDURAS: Associació Catalana d'Hondures, San Pedro de Sula.

IRLANDA: Catalans a Dublín - Dublín.

ISLÀNDIA: Casal Català a Islàndia.

ITÀLIA: Associació Catalana a Roma, Roma.

JAPO: Centre Català de Kansai, Osaka.

LUXEMBURG: Centre Català de Luxemburg, Luxembourg.

MARROC: Casal de Cultura Catalana al Nord del Marroc - Tànger.

MÈXIC: Centre Català de Guadalajara, Guadalajara, Jalisco. --- Casal Català de la Península del Yucatán, A.C. Mérida, YU. --- Club de Empresarios Catalanes en Mèxic, México D.F. --- Orfeó Català de Mèxic, A.C. México D.F. --- Casal Català de Puebla, A.C. Puebla. --- Casal Virolai, A.C. Querétaro, QRT.

PARAGUAI: Centre Català d'Asunción, Asunción.

PAÏSOS BAIXOS: Casal Català dels Països Baixos, Oousterhout NB.

PERÚ: Casal Catalunya del Perú, Lima.

REGNE UNIT: Centre Català d'Escòcia - Escòcia. --- Catalans UK - Londres.

REPÚBLICA DOMINICANA: Casal Català de Santo Domingo, Santo Domingo.

REPÚBLICA POPULAR DE LA XINA: Catalan Association of China, Hong Kong. --- Casal Català de Beijing - Beijing. --- Shanghai Catalan Association - Shanghai.

SUÈCIA: Les Quatre Barres - Estocolm.

SUÏSSA: Casa Nostra de Basilea, Birsfelden. --- Cercle Català de Winterthur-Schafhausen, Brütten. --- Amics Catalans de Berna, Köniz. --- Centre Català de Lausane, Lausanne. --- Casa Nostra de Suïssa, Wallisellen. --- Casa Nostra Baden - Wettingen / Grup Montseny Wettingen. --- Casa Nostra de Zürich, Zürich.

URUGUAI: Associació d'Empresaris d'Ascendència Catalana a l'Uruguai (ASEACU), Montevideo. --- Casal Català de Montevideo, Montevideo.

VENEÇUELA: Centre Català de Caracas, Caracas. --- Associació Nova Catalunya de Joan Orpí Puerto de la Cruz, Anzoátegui. --- Associació Venecolana d'Empresaris d'Ascendència Catalana (AVEAC).

XILE: Agrupació d'Empresaris d'Ascendència Catalana (AEAC), Santiago de Xile. --- Centre Català de Santiago de Xile, Santiago de Xile. --- Federació d'Entitats Empresariales d'Ascendència Catalana d'America, Santiago de Xile. --- Centre Català Viña del Mar, Viña del Mar.

Jaume Bertomeu
Editor

Lluïsa Goberna
Directora

Lluís Goberna
Cap de Redacció

Aquest CARTULARI és el portaveu de l'Institut, de publicació semestral. És una entitat convenientment legalitzada i domiciliada al Cap i Casal de Catalunya, i que té per finalitat aplegar als afeccionats a la història medieval de Catalunya i altres activitats del nostre País.

E d i t o r i a l

Prop ja de les vacances d'estiu, tanquem aquest primer semestre de l'any amb l'edició i lliurament del CARTULARI número 28.

Són molts els esdeveniments que han anat succeint durant aquests mesos. Tot està a l'aire i amb el futur bastant incert de com es desenvoluparan els propers esdeveniments. Però restem plens de confiança i amb la intenció que la cultura i la història del nostre país segueixi vigent.

En aquest CARTULARI podreu veure dues interessants visites que va fer l'Institut. La primera, el mes de març passat a l'emblemàtic Parc Güell i la segona, el passat maig a la vila medieval de Bagà. Aquesta és una visita que us recomanem als que encara no la coneixeu, tant per la història de la vila i el seu important passat medieval, i la seva vinculació al moviment càtar, com per la bellesa del seu magnífic entorn natural.

En aquesta edició estrenem una nova secció, "Heràldica i Genealogia", a càrrec d'en Rafael Portell, heraldista i escriptor, que cada semestre ens introduirà en el complex i alhora fascinant món dels cognoms i escuts heràldics.

No podia faltar tampoc, tenint en compte que estem celebrant l'Any Espriu, una menció al nostre gran poeta.

I per acabar, desitjar-vos unes vacances que us ajudin a desconectar de la labor quotidiana. I fins després de l'estiu, quan us proposarem noves activitats culturals.

Lluïsa Goberna

Consell de Redacció

Col·laboradors:

Bartomeu Bioque
Josep Brunet
Toni Font
Maribel Gallèn
Àngel Gordon
Francesc Panyella
Rafael Portell
Mª Lluïsa Pujol
Jordi Rabionet
Eva Sans
Joana Tarín

Maquetació i Disseny

Lluïsa Goberna

Corrector:

Joan Anton Font

Webmasters:

Lluís Teruel
David Ballesteros

Redacció i

Administració:

Casanova, 43,
Esc. Dret. Entl. 3r.
08011 BARCELONA

Tel. 93 325 77 91

E-mail:

institut@cartulari.cat
estament@cartulari.cat
www.cartulari.cat

Capçalera:

Copy-Art-Institut.

Impressió:

Copyluz
Dipòsit Legal: B-51863-01

Els articles signats són de la sola responsabilitat de l'autor i l'equip del Cartulari no necessàriament ha d'estar d'acord amb el contingut dels mateixos.

CARTULARI

DE LA CATALUNYA COMTAL

PORTAVEU DE L'INSTITUT D'ESTUDIS
HISTÒRICS MEDIEVALS DE CATALUNYA

ANY XXVI - SEMESTRAL
NÚMERO 28

Portada.....1

Escultura de Galceran de Pinós-Bagà.

Casals Catalans2

Relació dels Casals d'arreu del món.

Editorial3

Redacció i administració.

Informa5

Les nostres activitats.

Sopar Nadalenc.....6

Presentació CARTULARI 27.

Estament de Cavallers Nobles.....22

XXI Investidura de Cavallers i Llaços a Madones.

Notícies.....40

Homenatge als Combatents i Conferència B. Bioque.

Foto portada de: David Ballesteros

“En ocasions és necessari que un home mori perquè visqui tot un poble, però mai que un poble mori perquè sobrevisqui un sol home”

Salvador Espriu.....8

Salvador Espriu i Castelló, poeta, dramaturg i novel·lista català, va néixer a Sta. Coloma de Farners el 10 de juliol de 1913.

Conqueridors d'America.....10

L'any 1502 arribava a les Índies una expedició sota el comandament de Nicolás de Ovando. Formaven part d'aquesta expedició Francisco Pizarro i Diego de Almagro, interessats en penetrar en el territori a la recerca del mític imperi incaic.

Història del Ruc Català.....14

Es creu que el ruc català podria haver estat introduït a la península fa uns 3000 anys per part dels fenicis. És la subespècie d'ase *Equus asinus somaliensis* que donà naixement als ases....

Visita al Parc Güell.....16

Per entendre el Parc Güell cal determinar el sentit i el motiu de la seva construcció, els símbols que el van inspirar i les claus que permetran descobrir aquest racó de la Barcelona Màgica.

Heràldica.....26

Qui no ha sentit les paraules heràldica, heraldista, herald, etc? Jo crec que tot el món. Però realment, què és l'heràldica? Quan va néixer? ¿Com s'ha desenvolupat amb el pas del temps?

Vila de Bagà i els Senyors de Pinós.....28

Bagà, una vila que conserva un nucli antic medieval de gran bellesa. L'antic Palau de Pinós, petits carrerons escalonats, amb racons plens d'encant, la torre que antigament formava part de la muralla...

La Ruta del Balcans.....34

D'Europa a Istanbul: porta de l'Orient

La nostra passió pel vell continent ens ha portat a fer una nova ruta en cotxe pel seu territori. El viatge va incloure 13 països: França, Itàlia, Eslovènia, Hongria, Romania, Moldàvia, Bulgària, Turquia...

15 de desembre de 2012:

Es va celebrar el tradicional **Sopar Nadalenc i de Germanor** i la **Presentació del CARTULARI número 27** a l'**Hotel H10Casanova** de Barcelona.

16 de febrer de 2013:

Visita cultural al **Parc Güell de Barcelona**. La visita va ser guiada per l'escriptor i investigador **Bartomeu Bioque**. Més tard es va fer una Calçotada al **Restaurant "El Mussol"**, a la Cúpula de les "Arenas".

5 de març de 2013:

Conferència a la **Biblioteca Pública Arús**, amb el títol "**La tradició en las sociedades matriarcales**", a càrrec de **Bartomeu Bioque**, escriptor i investigador.

20 d'abril de 2013:

Celebració de la **Solemne XXI Investidura de Cavallers i Imposició de Llaços a Madones** de l'**Estament de Cavallers Nobles del Principat de Catalunya**. L'Acte va tenir lloc a la **Basílica de la Puríssima Concepció**. Còctel, Sopar i Ball de Gala a l'**Hotel Claris** de Barcelona.

25 de maig de 2013:

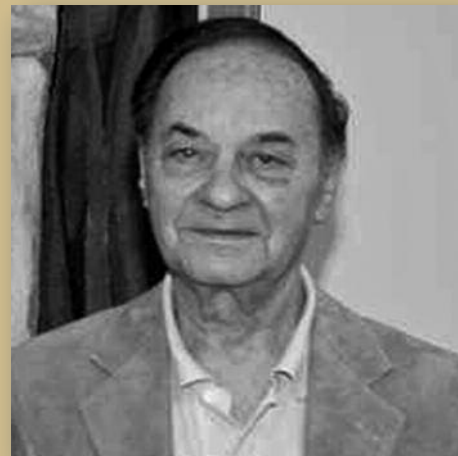
Sortida cultural a la població de **Bagà**, amb la visita al **Centre Medieval i dels Càtars-Centre d'Interpretació del Catarisme**, ubicat a l'antic **Palau de Pinós**. Visita al nucli medieval de la vila i posterior dinar a l'**Hotel Ca l'Amagat**, de la mateixa població.

El passat 15 d'abril ens va deixar un amic de molts anys, en **JUAN CASCALES VALERO**. Molt estimat a la ciutat d'Elx, on residia, de la qual va ser "*Justicia Mayor de la Venida de la Virgen*", durant 20 anys, des de 1991 fins el 2011, entre d'altres importants distincions.

Va ser Gran Creu i Comanador per Elx de l'Estament de Cavallers Nobles del Principat de Catalunya. També tenia títols i condecoracions de diversos Ordes.

Sempre el recordarem en els Actes en què ens va acompanyar, a Tortosa, Segovia, Cardona i sobre tot a Barcelona. Era una persona generosa, amb un caràcter jovial i amable i un bon amic amb el qual vam passar molt bones estones.

Des d'aquí t'enviem un entranyable record, amic Juan.

Extret de "laverdad.es, - Noticias Elche".

"*Con la Basílica de Santa María casi llena tuvo lugar ayer el emotivo sepelio de Juan Cascales Valero, por el pasillo central, cuyo féretro fue introducido en el templo, con el canto del In Exitu Israel d'Egipto, interpretado por un grupo de cantores de la Capella del Misteri. La misa fue presidida por el arcipreste, José Luis Úbeda, y una de sus hijas pronunció unas palabras de gratitud hacia su progenitor. El féretro salió a hombros de familiares y amigos al son del canto de Gloria.*"

Benvinguts
al Sopar Presentació

del
27
CARTULARI

SOPAR I DE

Per Lluís Goberna

EN AQUESTA OCASIÓ HO VAM CELEBRAR A L'HOTEL H10 CASANOVA, JA QUE TENÍEM BON RECORD D'ANTERORS OCASIONS EN QUÈ HI HAVÍEM CELEBRAT ALTRES ACTES

A bans de començar el sopar, per cert magnífic, es va servir una copa de benvinguda al lounge bar de l'hotel. El sopar es va celebrar al confortable saló-restaurant, decorat amb molt bon gust per a les Festes Nadalenques.

A les postres es va fer el tradicional brindis, amb el desig d'unes **Bones Festes**, i es va fer palesa la cordialitat i la germanor, dins d'un bon ambient.

Acabat el sopar, en **Jaume Bertomeu** va fer un breu discurs en què va lloar el **Cartulari** que es lliuraria a continuació. Era el número 27, o sigui que la nostra revista té, doncs, més d'un quart de segle, com ja sabeu tots, però sempre és bo recordar-ho; el primer es va editar l'any 1987.

Seguidament, la **Lluïsa**, va fer la presentació del **Cartulari**, en la qual va explicar els diferents articles i va anomenar els seus autors. **Per acabar, va fer esment de l'amiga Marcel·la Mestre, ja que en aquest Cartulari sortia com a record la darrera fotografia que es va fer amb nosaltres.**

Després del lliurament de la revista es va donar pas a l'acostumat sorteig de regals a càrrec de l'amic **Àngel**, que aquesta vegada va tenir l'ajut de la nostra bona amiga i

NADALENC GERMANOR

col·laboradora, **Maribel Gallèn**. Tots dos el van portar a terme amb força bon humor. En aquesta ocasió la sort també la va acompanyar, ja que a ella i al seu marit en **LLuís Teruel** els va tocar la magnífica panera de Nadal.

Tenim de fer menció, que l'Hotel va col·laborar amablement en el sorteig, amb el regal d'un sopar i una nit d'estada a l'hotel.

Pasada ja de llarg la mitjanit, unes paraules de cloenda van donar per finalitzat l'acte.

Per Joana Tarín

“En ocasions és necessari que un home mori perquè visqui tot un poble, però mai que un poble mori perquè sobrevisqui un sol home”

S. Espriu

Salvador Espriu (Foto Pau Barceló)

S

alvador Espriu i Castelló, poeta, dramaturg i novel·lista català, va néixer a Sta. Coloma de Farners el 10 de juliol de 1913. La família, originària d'Arenys de Mar, per la feina del pare, es va haver de traslladar a Sta. Coloma de Farners i els estius els passava a Arenys. Aquesta població costanera va esdevenir font d'inspiració de l'obra **“Llibre de Synera”**.

Va estudiar simultàniament les carreres de Dret i Filosofia i Lletres a la Universitat de Barcelona.

Els seus poemes, que tantes vegades canten la mort, la solitud i el silenci, han contribuït a donar-li una imatge trista i aclaparadora i un gest agre. Tot i ser un escriptor àcid i sarcàstic, és una de les màximes figures de les Lletres catalanes d'avui. Els llibres de poemes més famosos que va escriure, **“Pell de brau”**, **“Llibre de Synera”**, **“Les cançons d'Ariadna”**, **“El caminant i el mur”**, etc., han estat traduïts a diversos idiomes.

En els anys 1971 i 1983 va ser candidat al premi Nobel de literatura. Entre els molts premis que va guan-

yar al llarg de la seva vida, cal destacar el **Premi d'Honor de les Lletres Catalanes** de l'any 1972.

Diu en **Joan Triadú** de l'obra **Llibre de Synera** **“És senyal de plenitud en la trajectòria d'Espriu perquè si fonen com enlloc l'actitud cívica i l'actitud lírica del poeta”**.

“El caminant i el mur”, publicat el 1954, inclou el poema **“Assaig de càntic en el temple”**, on el poeta rememora, dotze anys després del final de la guerra civil, la repressió viscuda a Catalunya durant el franquisme, que li provoca un gran dolor.

Coberta del llibre
“El caminant
i el mur”
(edició 1954)

Placa en homenatge a Salvador Espriu a l'edifici històric de la Universitat de Barcelona

“Oh, que cansat estic de la meva covarda, vella, tan salvatge terra, i com m'agradaria d'allunyar-me'n nord enllà, on diuen que la gent és neta i noble, culta, rica, lliure, desvetllada i feliç!

Aleshores, a la congregació, els germans dirien desaprovant: “Com l'ocell que deixa el niu, així l'home que se'n va del seu indret” mentre jo, ja ben lluny, em riuria de la llei i de l'antiga saviesa d'aquest meu àrid poble.

Però no he de seguir mai el meu somni i em quedaré aquí fins a la mort. Car soc també molt covard i salvatge i estimo a més amb un desesperat dolor aquesta meva pobra, bruta, trista, dissortada pàtria”

*Expedient acadèmic de S. Espriu.
(Arxiu de la Universitat de Barcelona.
(Centre de Documentació i
Estudis Salvador Espriu CDESE)*

En un escrit del 2 d'octubre de 2003, en **Vicenç Llorca** diu *“Espriu és qui dota la literatura catalana d'una capacitat d'expressió mítica, que entronca amb la gran tradició bíblica i hel·lènica. L'obra espriuana respon a una voluntat d'unitat i un rigor d'execució colpidors, com només poden fer els grans mestres”*.

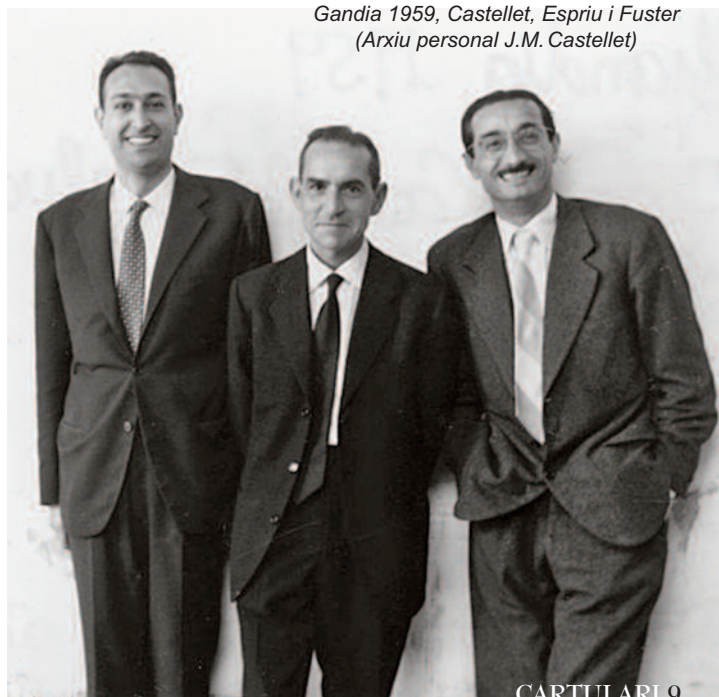
Enguany, centenari del seu naixement, es celebra a **Catalunya l'Any Espriu**, amb diversos actes commemoratius i reivindicatius de la seva figura.

Juntament amb Verdaguier, avui és considerat el poeta nacional de Catalunya.

Ens va deixar el 22 de febrer de 1985.

Bibliografia.- Un bon cop de falç-Editorial Styria. - Enciclopèdia Catalana

*Gandia 1959, Castellet, Espriu i Fuster
(Arxiu personal J.M. Castellet)*

CONQUERIDORS D'AMERICA

Per Jordi Rabionet

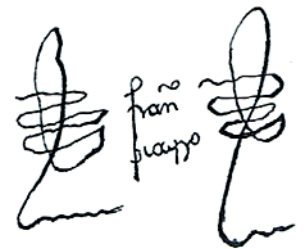
L'ANY 1502 ARRIBAVA A LES ÍNDIES UNA EXPEDICIÓ SOTA EL COMANDAMENT DE NICOLÁS DE OVANDO. FORMAVEN PART D'AQUESTA EXPEDICIÓ FRANCISCO PIZARRO I DIEGO DE ALMAGRO, INTERESSATS EN PENETRAR EN EL TERRITORI A LA RECERCA DEL MÍTIC IMPERI INCAIC.

Quan els “conquistadores” arribaren al Perú l’any 1525, es varen trobar que els inques, que eren detentors d’una interessantíssima cultura, que disposaven d’una gran organització social en la que no es coneixia la propietat particular, eren en canvi posseïdors de nombrosos objectes

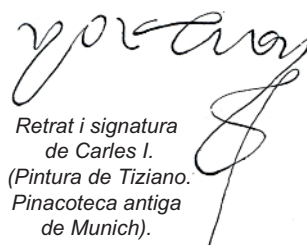

Retrat i signatura de Pizarro

fets d’or en forma de ornaments personals, i fins i tot molts objectes i estris d’ús domèstic estaven fets d’aquest material.

Sorprenentment, prescindint de la seva bellesa, els inques no donaven cap valor material a aquest metall. Sembla ser que les parets d’alguns temples n’estaven recobertes. Tan forta va ser la impressió que va tenir Pizarro al veure la immensa riquesa natural que tenien aquells territoris que, havent deixat Almagro al front de les tropes, va tornar a Espanya per explicar a Carles I tot el que ell havia vist i les grans possibilitats de riquesa que posseïen aquells territoris. Satisfet el rei amb la informació donada per Pizarro, li va donar poders per prendre possessió d’aquells territoris en nom seu i del Sant Pare.

Retrat i signatura de Carles I.
(Pintura de Tiziano.
Pinacoteca antiga de Munich).

Amb aquest poders, Pizarro va armar dos vaixells i va sortir cap a terres americanes, acompanyat dels seus quatre germans.

Rei Atahualpa

Naturalment, ni **Pizarro** ni cap dels seus acompanyants va fer el menor esforç per desfer aquesta creença que tant els afavoria i va enviar al seu germà **Hernando** amb altres membres a la residència reial, on varen ser rebuts amb grans honors tal i com corresponia als éssers que aparentaven ser i **comunicaren a Atahualpa la gran amistat que li professava llur cap i que venien a posseir l'imperi en nom dels grans senyors del món, o sigui del Sant Pare i del rei Carles I, i que ell estava obligat a obeir en tot i per a tot.** Corresponent a aquesta visita, **Atahualpa**, acompanyat de tot el seu seguici, va visitar el campament dels "**conquistadores**". **Quan els soldats varen veure els ornaments d'or i plata que lluien els indis, es varen abraonar sobre aquests per apropiar-se'n.** Davant aquesta acció els indis es varen intentar defensar però el seu rei els va contenir. Llavors la cavalleria, que estava en posició per tal de prevenir qualsevol aldarull, va voler participar de l'espòli que s'estava produint i això va provocar una lluita acarnissada. Els indis es varen agrupar protegint amb els seus cossos llur rei.

Pizarro va intervenir també a la batalla i, espasa en mà, va travessar la multitud fins on era el rei, el llançà a terra i el va fer presoner.

Al principi del seu empresonament, **Atahualpa**, parlant amb **Pizarro** li va dir aixecant un braç contra la paret de l'habitació on eren, que per la seva llibertat ompliria l'habitació fins a aquella alçada amb or i plata.

El poble inca creia, i això era una tradició tramesa a través de generacions, que els fills blancs de Viracotxa, déu del Sol, arribarien un dia a la Terra per governar l'Imperi Inca. L'aspecte que oferien els homes de Pizarro i ell mateix, amb les seves armadures metàl·liques brillants i el seu color de pell, varen fer que els inques creguessin fermament que realment eren els éssers enviats i com a conseqüència, tant prínceps com el poble es varen sotmetre davant del que varen creure que era un disseny diví. Acabat d'arribar d'Espanya amb els poders concedits pel rei, Pizarro va rebre una ambaixada del rei Atahualpa, que li va notificar que es posava sense cap mena de condicions a la voluntat de l'enviat de Viracotxa.

Execució del rei Atahualpa
(Estampa alemanya de l'any 1789)

Els espanyols ataquen els indigenes que es fan forts en els arbres (Estampa de principis del segle XVII)

Entretant, aquella gent es va sotmetre i varen anar entregant or i plata per mor d'alliberar el seu rei. Però aquest seguia pres. Es va anar acabant la riquesa a causa d'aquest espoli i el poble ja no va poder entregar res més. **Llavors Atahualpa va passar a ser un destorb i amb l'excusa que aquest, en lluita, temps enrere, havia occit el seu germà Huascar, Pizarro el va condemnar a mort i va ser executat a garrot vil. Va ser però enterrat amb tots els honors de rei que li corresponien.**

A partir d'aquell moment es començaren a establir els repartiments de territoris entre la soldadesca i es varen crear les "encomiendas" o sigui l'entrega d'indis per servir com a esclaus o treballadors per als "conquistadores". Un exemple de com era la vida d'aquests la podem veure en les següents declaracions.

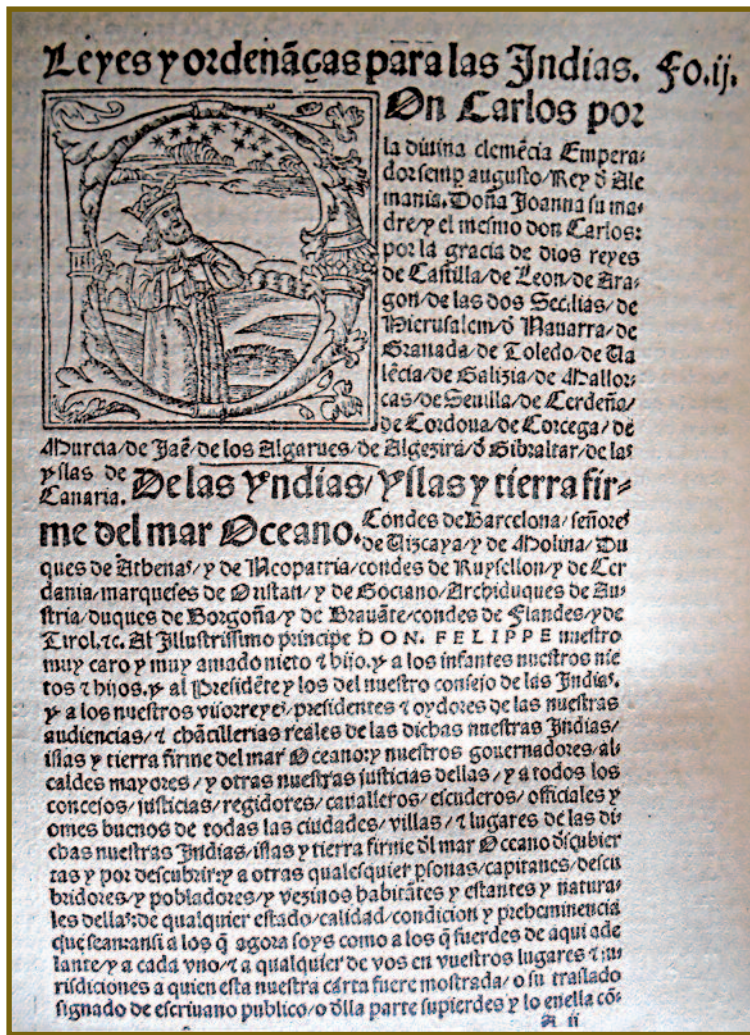
ALONSO ORTIZ DE ÇUNIGA

Dize que es natural de la çibdad de Seuilla e hijo de Sancho Ortiz de Çuñyga e de Ana de Mesa et que pasó a Tierra Firme con Pedrarias entrante el año de quinientos y catorze y después fue a Cuba rrezien acabada de ganar y touo yndios con encomienda, los quales dexó por venir a descubrir a esta Nueva España y descubrió çiertos puertos y rrios que nombra y boluiose a Cuba y después vino con Panfilo de Naruarez y se halló en todas las conquistas y paçificaçiones de esta Nueva España

y en la toma de esta çidad, y de todo nombra testigos que dize que lo bieron y dize que salió muy herido en la cara y se halló en la conquista de Panuco, todo a su costa e misión, sin auer sido remunerado conforme a sus seruiçios, y que los yndios que tiene son de poco prouecho e que a sido dos bezes casado en esta Nueva España y que tiene siete hijos e hijas, las quatro legitimas y tres naturales y tiene su casa poblada con mucha costa y familia y padeçe neçesidad.

ESTEUAN MIGUEL

Dize, en efeto, que es natural de la villa de Aracena, e hijo legitimo de Joan Martin Granado e de Joana Garçia de Yngenio, e que a quinze años que es casado en esta çibdad con Maria Gutierrez, e que tiene vn hijo e vna hija legitimos y otra natural, de hedad de dezisiete años, y que es vno de los primeros conquistadores de esta Nueva España, porque pasó con el Marques del Valle, y se halló en las conquistas de otras prouinçias que nonbra y espeçialmente de esta çidad y Panuco y Coatlan y Teguatepec con sus armas y cauallos, y descubrió mynas de oro en Guaxaca, de que S.M. a sido muy seruido, y le fue por el Marques encomendado vn pueblo el qual le quitó, y ha veynte años que

Facsimil "edició princeps" de las Leyes Nuevas. Bibl. Nac. Madrid.

está sin él y no se le a proueito cosa ninguna sino es después que vino el señor visitador. (1)

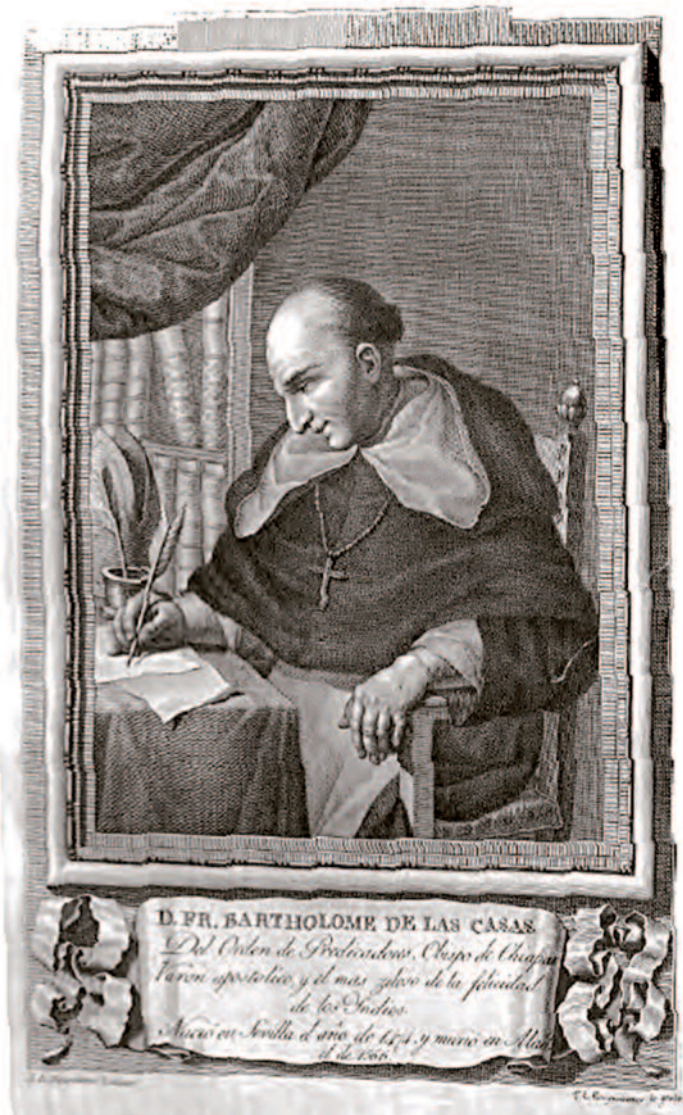
Alguns sacerdots i religiosos que varen anar amb els "conquistadores" no varen estar precisament d'acord amb el tracte que rebien els indis, i encara que els seus procediments per a convertir-los i anul·lar les seves cultures varen ser en alguns casos desastrosos, sí que varen fer esforços per igualar aquells éssers a allò que s'entenia com a cultura en el món conegut.

Entre ells va destacar **Barthomeu de Casaus**, que era perfectament coneixedor del problema ja que, abans de ser religiós, va ser també "conquistador" i va també tenir "encomiendas". Un cop fet religiós, va començar la seva lluita per dignificar la vida dels indis. Va escriure textos de condemna del tracte donat a aquelles gents, i va escriure cartes en aquest sentit al rei. Varen ser molts anys de lluita i finalment el rei va crear les "Leyes Nuevas", que fixaven les normes d'actuació amb els indis, entre altres, com podem veure en el punt 7 de les esmentades lleis:

"Que los del consejo tengan especial cuydado de la conservacion, buen gobierno y tratamiento de los Indios.

Y porque nuestro principal intento y voluntad siempre ha sido y es de la consideracion y aumento de los Indios: y que sean instruydos y enseñados en las cosas de nuestra sancta fe Catholica y bien tratados como personas libres y vasallos nuestros como lo son. Encargamos y mandamos a los de dicho nuestro Consejo tengan siempre muy gran atencion y especial cuydado sobre todo de la conservacion y buen gobierno y tratamiento de los indios y de saber como se cumple y executa lo que por nos esta ordenado y se ordenare para la buena governacion de las nuestras Indias y administracion de la justicia en ellas y de hazer que se guarde, cumpla y execute sin que en ello aya remision, falta ni descuydo alguno".

A pesar de totes les lleis i bons propòsits, l'espoli i la vida dels indis va continuar igual.

Retrat i signatura de Barthomeu de Casaus. Bisbe de Chiapas

1.- Eduardo Sanchez-Arjona. Revista de Archivos y Bibliotecas, tomo XXXVI-VII. Any 1917.

Per Maribel Gallèn

HISTÒRIA del RUC CATALÀ

Es creu que el ruc català podria haver estat introduït a la península fa uns 3000 anys per part dels fenicis. És la subespècie d'ase *Equus asinus somaliensis* que donà naixement als ases del Pròxim Orient i en acabat als d'Europa. Es diu que Plini el Vell (23-79 d. C.) ja va fer constar que a la Plana de Vic s'hi venien ases, aleshores dits ausetans.

L'ase català és el més gran i corpulent d'entre totes les races de rucs, amb una alçada entre 1,35 i 1,64 m. i el seu temperament és viu. La seva expressió és franca. Mai està trist. Té les orelles molt grans i ben muntades, entre 35 i 42 cm. de longitud. Per molts anys que tinguin, no es veu cap ruc català amb les orelles pendulars per manca de vivesa. Els ulls són grans, vius, bondadosos, plens de noblesa. **Té un temperament sanguini, enèrgic i valent i, en contra del tòpic, és molt intel·ligent.**

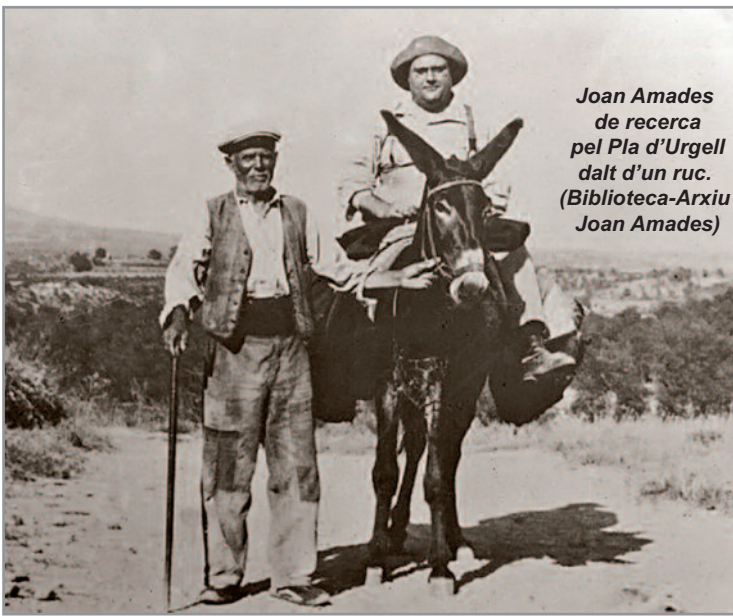
En general és un ase de conformació harmònica, de silueta esvelta i estirada. El seu cos no és molt voluminós, té harmonia amb les seves llargues extremitats. Se'l considera el més adient per produir mules de la millor qualitat. **És notable la seva fecunditat i potència genètica, de gran poder hereditari, la qual cosa li dona preponderància sobre altres races.**

El ruc català, a l'estiu, és negre lluent, amb un pèl curt i molt suau al tacte. El morro i el voltant dels ulls són de color blanc argentat; també ho són les aixelles, el ventre, el pit i l'interior de les anques. **A l'hivern li creix un pèl llarg, de color marró, que el protegeix del fred.**

Totes les explotacions són de petits ramaders i es troben situades al Pirineu català i en el prepirineu, sempre sobre els 400 m. d'altitud, en terrenys amb zones d'al·luvions de les conques dels rius Ter i Segre. El clima és mediterrani de muntanya, amb temperatures mitjanes moderades tot l'any.

Ha estat, tradicionalment, l'animal ideal per a la pagesia, el transport, la mineria etc. **Tothom volia ases per a treballar, així que criadors d'Andalusia, Castella, Itàlia, Egipte i Mèxic, intentaràn incloure en aquestes exportacions ases de diferents llocs fent-los passar per catalans.** L'estafa no va durar massa, ja que, per evitar-la, es va crear un llibre registre on cada animal exportat acreditava la seva genealogia amb un certificat. **Això va portar a la creació del Llibre Registre Català d'Ases.**

Joan Amades de recerca pel Pla d'Urgell dalt d'un ruc. (Biblioteca-Arxiu Joan Amades)

Altres publicacions de diversos països han parlat d'aquest animal en termes igual d'elogiosos. A França, se l'han volgut apropiat amb una raça inventada, l'âne des Pyrénées.

L'exèrcit nord-americà sempre ha apreciat aquestes mules i les ha preferit abans que qualsevol altra raça, no tan sols el segle XIX, en què l'exportació era molt important, sinó també en el segle XX. En l'actualitat, l'any 1991, un coronel del exèrcit americà va recórrer Catalunya cercant un guarà català per encàrrec de l'OTAN. **És curiós que l'exèrcit més potent del món necessiti el nostre burro català!**

A principis del segle XX, el seu nombre era de més de 50.000 caps. Se'n reconeixen dues varietats, la vigatana o de Vic i la urgellesa o d'Urgell. L'ase mallorquí és considerat per alguns una varietat de l'ase català, i per altres, individualitzada.

Joan Gassó i Salvans

Durant la revolució industrial, el guarà ha perdut progressivament la seva importància en el món rural. Las màquines han substituït la utilitat del ruc en l'explotació agrícola i forestal. **Avui és un animal en perill d'extinció i actualment hi ha uns 400 caps.**

Donem les gràcies al Sr. Joan Gassó i Salvans (1930-2013), que fa poc ha mort, un home amb il·lusió que s'ha dedicat a la protecció i recuperació del ruc català de forma altruista, és el principal reproductor que hi ha a Catalunya, a la seva finca Can Fluïves, al terme municipal d'Olvan, al Berguedà, una finca que amb els anys s'ha convertit en un nucli zoològic on es preserva el guarà i es dona a conèixer al món; hi ha més de 150 caps. Esperem que la seva flama no s'apagui mai.

El ruc, ase o guarà català és una de les nostres races de bestiar autòctones i forma part del patrimoni genètic i cultural de Catalunya, un patrimoni que cal mirar de preservar. Per a molts, el ruc català és el millor guarà del món.

La seva qualitat és reconeguda arreu del món. Com a exemple significatiu, cito la revista americana **The Farmer**. El març de 1916 detallava: **"Catalunya és la font dels millors guarans del món, sent aquests els fundadors del guarà americà que tanta tradició tenen als estats de Kentucky, Tennessee i Missouri"**.

Durant un temps, les nostres vides s'han vist acompanyades a través de dibuixos en samarretes, adhesius en cotxes, en clauers..., d'un animaló ben curiós: El ruc que neix a Banyoles. El que de ben segur sabreu és que es tracta del ruc català.

Han pres el ruc català en alguns sectors de Catalunya com a un símbol catalanista en contraposició al brau d'Osborne, típic de la iconografia espanyola. Per això mateix, hi ha qui se'n posa un de perfil en el cotxe o la moto. **N'hi ha que el consideren l'animal nacional de Catalunya, per fer així defensa d'un sentiment i una manera d'entendre un país i la seva gent, per promoure una identitat, una cultura i uns costums. Només volen expressar un sentiment latent i un crit de llibertat per a la nostra terra.**

Bibliografia:

Associació per al Foment de la Raça Asinina Catalana (AFRAC).
-Zoo de Barcelona.- Gran Enciclopèdia Catalana de les Ciències.- Joan Gassó i Salvans

VISITA AL PARC GÜELL

EL PASSAT MES DE FEBRER L'INSTITUT VA FER, EN AQUESTA OCASIÓ, UNA VISITA AL PARC GÜELL I, POSTERIORMENT, VAM GAUDIR D'UNA TRADICIONAL CALÇOTADA

El dia estava bastant ennuvolat i amenaçava pluja, però va ploure només al principi de la visita i van ser quatre gotes que van durar poc. Durant la resta, el temps ens va deixar fer el recorregut tranquil·lament i fins i tot va sortir una mica el sol.

Com en moltes altres ocasions, vam comptar amb l'amic **Bartomeu Bioque**, que ens va fer de guia en aquesta interessant visita a l'emblemàtic parc. Ell ens va suggerir de visitar aquest parc ple de simbologia, i ho vam trobar molt encertat, perquè encara que molts de nosaltres l'havíem visitat varies vegades, no és el mateix que fer-ho acompanyats d'un expert del món de **Gaudí**, com és en **Bartomeu**.

La visita que ens va fer durant més de dues hores, a més de completa, va ser força instructiva, ja que ens va fer entrar amb les seves explicacions en el treball espiritual i simbòlic d'aquest gran geni que va ser **Gaudí**.

Res està fet perquè sí en aquest parc, tot té un significat que als ulls profans és difícil de discernir i ni tan sols veure; un trencadís de ceràmica o vidre, uns números, uns dibui-

xos, una estàtua, unes columnes posades en una posició no habitual, i tants i tants símbols que vam anar descobrint d'aquest món que va més enllà del que nosaltres percebem com a realitat, ple d'imaginació i visió iniciàtica.

L'itinerari va començar a l'entrada principal del parc per després pujar per l'escalinata on està el famós "**Drac**", l'emblemàtica salamandra alquímica, fins arribar a la **Sala de les Cent Columnes** o també dita la **Sala Hipòstila**, amb les seves **magnífiques columnes** (*en té vuitanta-sis*), i els esplèndids plafons de ceràmica al sostre. Després de les diverses explicacions vam pujar fins a la **gran plaça**, on vam gaudir dels **espectaculars bancs, amb els bellíssims trencadissos** fets de ceràmica, vidre i vaixelles. Vam seguir pujant fins acabar la nostra visita a la part més alta del parc, on es troba el turó de les **Tres Creus** o monument al **Calvari**.

Acabada la visita ens vam dirigir cap al restaurant **EL MUSSOL**, ubicat a la **terrassa de la Cúpula** del centre comercial **LAS ARENAS**, des del qual es pot albirar una esplèndida **panoràmica de Barcelona**, especialment de la **Font** i les **Quatre Columnes de Montjuïc**.

Hem de destacar la decoració del restaurant, un clàssic entre masia catalana i un aire retro urbà. Un local molt acollidor, on ens van servir una bona **Calçotada** amb molt bon servei.

A les següents pàgines podeu llegir l'article de Bartomeu Bioque, en què fa un resum de la història i simbologia del Parc Güell.

Escalinata principal

Per Bartomeu Bioque
Escriptor

PER ENTENDRE EL PARC GÜELL CAL DETERMINAR EL SENTIT I EL MOTIU DE LA SEVA CONSTRUCCIÓ, ELS SÍMBOLS QUE EL VAN INSPIRAR I LES CLAUS QUE PERMETRAN DESCOBRIR AQUEST RAGÓ DE LA BARCELONA MÀGICA

Els símbols en el Parc Güell poden ser interpretats en clau maçònica, alquímica, templer etc. Però del que no cap el menor dubte és que han de ser analitzats en clau **catalanista-mediterrània**.

Aquesta simbologia fou conscientment volguda tant per Gaudí com per Güell, qui va entrar al corrent de fervor nacionalista que es donà entre las classes riques de Barcelona entre 1899 i 1902.

2- EL TERRENY

L'origen del parc era doble: les idees d'Eusebi Güell de recrear la seva idea de joventut en la seva època d'estudiant i el **Parc de la Fontaine a Nîmes (França)**. En l'època de la revolució francesa els veïns de **Nîmes** van treure al seu símbol la soga del coll com a homenatge a l'esperit llibertari, **el mateix esperit que al Parc Güell és un cant al nacionalisme català.**

El mur exterior i la cornisa de ceràmica que garantia la propietat privada a la qual estava destinat en principi, està adornat amb anelles de ceràmica i franges navals (**Tabacs de Filipines i la Companyia Transatlàntica eren negocis de la família**).

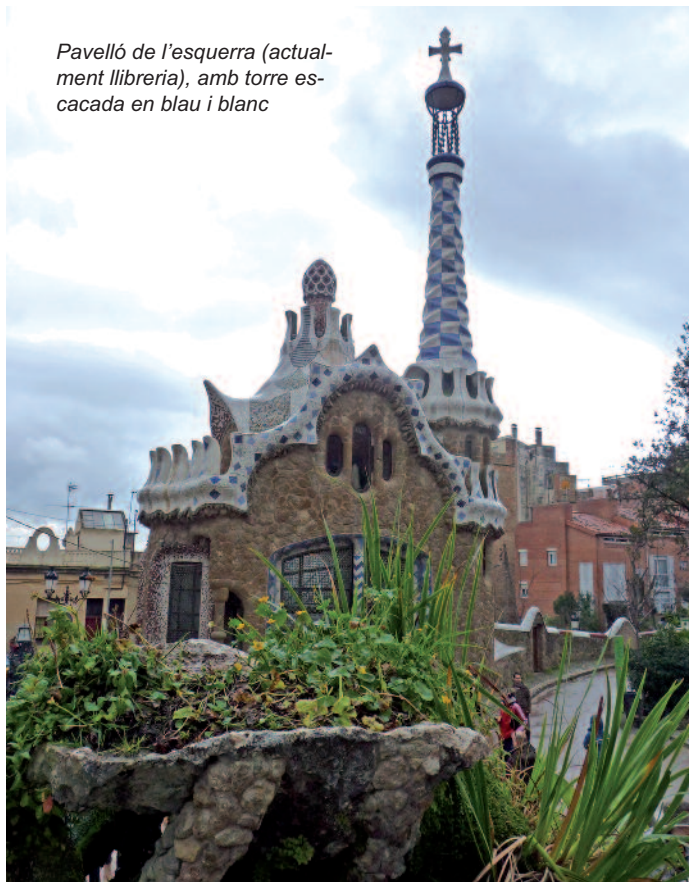
L'accés havia de ser per set portes de les quals només se'n construïren tres. La porta del carrer Olot compta amb una reixa traslladada des de la casa **Vicens** que representa un margalló amb què **Gaudí** representa la flora mediterrània sempre present.

A mà esquerra es troba l'escut de **Catalunya** i medallons al llarg del mur amb les paraules **"Park" i "Güell"**, en les quals apareix l'estrella de cinc puntes, el pentàgon i la destal de doble fil, símbols hermètics per excel·lència.

3- ENTRADA

A l'accés pel carrer Olot ens reben dos petits pavellons: el de l'esquerra tenia la funció de sala d'espera per a visitants (*actualment hi ha una llibreria en dues sales*) **és una torre escacada de colors blau i blanc**, els colors del marquès de **Comillas** (*sogre de Güell*) i dels comtes de **Montcada** abans de participar en la conquesta de **Mallorca** amb el rei **Jaume I**, emparentada segons la tradició amb la bandera de **Baviera en homenatge a Lluís II, el gran mecenes de Wagner**.

La remata una creu de quatre braços oberts als quatre punts cardinals. La torre sembla la trompa erecta d'un elefant o un trenat de palma coronada des dels seus 16 metres d'alçada per una creu de sis direccions.

Pavelló de l'esquerra (actualment llibreria), amb torre escacada en blau i blanc

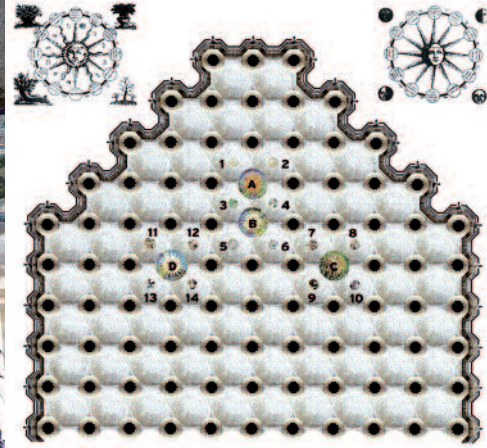
El pavelló de la dreta estava dedicat a consergeria i vivenda amb els seus dormitoris, cuina i bany. **La xemeneia és un bolet, l'amanita muscaria, amb el seu barret de color vermell encès i una mena de flocs blancs, que és conegut per les seves propietats al·lucinògenes.**

Detall de l'escalinata amb la Salamandra

Sala Hipòstila del Temple

Dibuix de la sala de 86 columnes

- (A) Sol d'Estiu
- (B) Sol d'Hivern (del número 1 al 6, Llunes que envolten els dos sols)
- (C) Sol de Primavera (Llunes del número 7 al 10)
- (D) Sol de Tardor (Llunes del número 11 al 14)

A l'època de la seva construcció (1901) es representà en el Liceu l'òpera **Hansel i Gretel (Engelbert Humperdinck)** basada en el conte dels germans **Grimm**, amb una coreografia similar que fou traduïda al català pel gran amic de **Gaudí, Joan Maragall**, que va fer l'adaptació del conte dels germans **Grimm** sota el títol de **Ton i Guida**. **Gaudí assidu assistent al Liceu va poder prendre aquella escenografia com a model per a les dues casetes del Parc.**

4-REFUGI O GRUTA D'ENTRADA

La gruta és pura geometria materialitzada, d'una perfecció increïble. Sorgeix com una columna-copa composta per un mosaic de pedres semblant al que existeix a la cripta medieval del monestir de **Sant Pere de Rodes** a la província de Girona.

Es podria interpretar simbòlicament com la copa del **Sant Graal** que els **Cavallers Templers** guardaven a un lloc inaccessible al nord de l'Espanya goda, no dominada pels musulmans, **Montserrat**, i que **Von Eschbach** va immortalitzar en el seu **Parsifal**. Tant **Güell** com **Gaudí** eren wagnerians aferrissats.

5-ESCALINATA PRINCIPAL

Primer tram. La font. L'aigua com a element està present en tot el recorregut simbòlic del parc, és la matèria primera que ha de ser fecundada pel sofre.

Reprodueix el paratge conegut per l'**Arqueria**, del **Congost del Collegats**, del riu Noguera Pallaresa a **Gerri de la Sal**. Dins de la font, a la dreta, es troben l'atanor, un cercle força gruixut del qual surten dues aspes cap amunt i tres cap avall i a l'esquerra el compàs que representa **Déu** com a **Gran Arquitecte** i alhora signes alquímics i maçònics.

Segon tram. Medalló circular que inclou la serp i l'escut de **Catalunya** sobre un cercle blau. Decorat amb petites esferes

rogenques en forma de creu, un hexàgon amb la bandera de **Catalunya** de la qual emergeix una serp. El cap de la serp rogenca pot significar la que **Moisés** va fer fondre com a símbol de vida oposat al vedell d'or, i que va dur el poble d'**Israel** a conquerir la seva llibertat, **de la mateixa manera que simbolitza la llibertat de Catalunya, la qual cosa dóna al parc el sentit catalanista que volien expressar els seus creadors.**

El cap de serp amb la bandera de Catalunya i l'escut calvinista de **Nimes**, separats pel replà de l'escalinata formen part d'un conjunt juntament amb la cua de la serp. Es correspon amb la totalitat dels **Països Catalans** vistos des del Sud fins al Nord, des de la província d'**Alacant** (el cap de la serp) fins a **Nimes** (la cua) l'última ciutat feudatària de la **Corona d'Aragó**, el **Llenguadoc**, la **Catalunya francesa**.

El cocodril no està encadenat a cap de les dues palmeres que té a dreta i esquerra sinó a la **Catalunya** eterna, per això no té grillons sinó la corona de llorer símbol d'eternitat. El replà separa una de l'al-

La "Bugadera o maçona

Viaducte

tra però només formalment. **En esperit, Catalunya Nord i Catalunya Sud romanen unides.**

Tercer tram.

LA SALAMANDRA

En clau alquimista tractarem la Salamandra, una espècie de sargantana de color groc i taques negres que del seu cos segrega una humitat que fa que quan està a prop de la calor o del foc els suporti amb molta facilitat. Aquest procés es refereix a l'alquímia. **La Salamandra** del nostre **Parc Güell** s'ha d'entendre en aquesta clau: **està indicant precisament una fase del procés alquímic**; el color negre, el caos; s'ha de transmutar en blanc a força de successives purificacions i calcinacions. De la boca de la **Salamandra** brota l'altre element alquímic: l'Aigua; si un simbolitza l'home, l'altre simbolitza la dona.

Quart tram.

Una espècie de trípede com el que utilitzava la pitonissa al temple dedicat a **Apol·lo a Delfos**, el Omphalos o melic del món. Aspirava els vapors de sofre, pi i altres plantes per entrar en trànsit i en aquell estat profetitzar amb paraules inintel·ligibles que després havien de ser traduïdes.

6- LA SALA HIPÒSTILA DEL TEMPLE EL SOL I LA LLUNA

És el temple universal per antonomàsia: pot recordar-nos una mesquita, una basílica bizantina, un temple grec... Les columnes exteriors són inclinades i totes elles, interiors i exteriors, estan buides, per tal de rebre l'aigua de pluja que cau en la part superior, plaça-fòrum de la urbanització.

86 columnes dòriques que havien de ser 90, els quatre llocs buits compten amb el seu forat propi en el sostre encoixinat, i aquests espais contenen uns discos ceràmics, meravellosos collages de l'arquitecte **Josep Maria Jujol**, deixeble i company de **Gaudí**, un creador absolutament original. Pop, sirena, fragments de tasses, plats, ampolles etc.

7-VIADUCTES

L'escala de l'esquerra que ens porta a un dels quatre camins coberts o viaductes de la urbanització. Es poden observar els detalls de la columna exterior, que és recta, mentre que la interior és inclinada i serveix de suport a la pressió de tota la muntanya. Totes les columnes són diferents entre sí, recobertes de pedres petites.

La "**Bugadera**" és una cariàtide semblant a les **Portadores d'Ofrenes egípcies**, que es troba en el Louvre. La semblança és sorprenent i els tècnics coincideixen en què l'artista creador de la **Bugadera del Parc** va tenir com a model la famosa escultura egípcia; al terra hi ha una gran sanefa de mosaics formada per dos cercles concèntrics que contenen una successió ininterrompuda de flors de cinc pètals.

8- PLAÇA O TEATRE DE LES NACIONS EL BANC ONDULAT

Al Parc Güell es va celebrar el Primer Congrés de la Llengua Catalana el 1906, que va reunir en un banquet 5.000 persones.

Banc de trencadissos

El banc representa una gran ona mediterrània petrificada. Un onatge continuat de 27 ones recobertes de mosaics fragmentats a cops de maça. Jujol i la seva particular visió artística van jugar un paper important deixant que els obrers aportessin la seva creativitat, els quals van col·locar al seu gust els bocins de ceràmica a l'argamassa tendra per compondre una obra coral. **Ell mateix va partir uns quants plats amb angelets de la seva pròpia vaixel·la i els va deixar de testimoni en els respatllers del banc.**

Quan plou, les entranyes del **Temple Dòric** acullen una cisterna de 12000 litres d'aigua que es van filtrant per la sorra de la gran explanada del banc a través de conductes interiors de les columnes. **En ell hi ha 72 flors, gairebé totes de cinc pètals. Cinc lletres té Gaudí i cinc en té Güell. *Casualitat?***

9-TURÓ DE LES MENES

En Gaudí res és improvisat: les Tres Creus són obra seva. La Creu major està en línia recta entre el Tibidabo i la Sagrada Família. Una altra, que acaba en angle, es dirigeix a la casa de **Bellesguard**. Si es realitza una presa de les tres creus quan baixem, visualment es converteixen en una de sola, amb quatre braços. **Estem davant de la creu de Caravaca, la de Lorena o la creu de Jerusalem.**

Alfons Trias comenta l'any 1909 referint-se a les Tres Creus i no al Turó de les Menes, nom que rebia el monticle abans que es construís el Parc. *“només he vist Gaudí trist el juliol de 1909, quan la Setmana Tràgica. Anàvem junts a les Tres creus del Parc, des d'on es veia el fum de les esglésies i convents incendiats. Deia entristit: “ara cremaran també la Sagrada Família”.*

Existeixen galeries medievals i prehistòriques que s'estenen per tota la muntanya. En les que suporten el talaiot/calvari de les Menes amb les seves tres creus es van trobar fòssils de rinoceronts.

Panoràmica de la Plaça o Teatre de las Naciones

DATES DE CONSTRUCCIÓ

-Abans de 1903. Pavellons d'entrada, tanca del carrer Milans (avui Olot), escalinata principal, refugi per a cotxes de cavalls, els quatre viaductes i passadissos avui tapiats. També existeixen passadissos anteriors a Gaudí.

- Cap a 1906. Conclusió de la casa Trias i del xalet pilot (que va construir Francesc Berenguer) i que Gaudí va habitar des d'aquell mateix any, avui Museu Gaudí.

-1908-1909. Temple-mercat amb la meravellosa decoració de Pujol i la cisterna. Segurament del mateix període de les Tres Creus.

-Anys 1913-14. Finalització del banc ondulat i el seu recobriments ceràmic.

-8 de juliol de 1918. Mor Eusebi Güell. La sala on es va col·locar el taüt era octogonal, que és la forma freqüent de les piques baptismals. El dol s'acomiadà a las porxades de la Casa Xifré, l'indià maçó que allà va construir la seva casa.

Turó de les Menes o les Tres Creus

Felicitem a l'Acadèmic de l'Institut en Josep M. Queraltó
per la distinció de la Creu de Sant Jordi 2013

Exposició
Colección Josep M. Queraltó
BARCELONA,
A FACHADA DO CINEMA

Colexio de Fonseca de Santiago de Compostela
Do 23 de maio ao 30 de xuño
De 11h a 14h e de 17h a 20.30h de luns a sábado
Domingo e festivos pechado

VICERREITORÍA DE ESTUDANTES
CULTURA E FORMACIÓN CONTINUA

<http://coleccionjmqueralto.blogspot.com>

Facebook: Amigos de la Colección Josep M. Queraltó Twitter: JosepMQualto

E-mail: facjmqueralto@gmail.com

ESTAMENT DE CAVALLERS NOBLES DEL PRINCIPAT DE CATALUNYA

XXI INVESTIDURA DE CAVALLERS I LLAÇOS A MADONES

Com és tradicional, pels volts de la **DIADA DE SANT JORDI, Patró de Catalunya i dels Ordes de Cavalleria, l'ESTAMENT** va celebrar el passat 20 d'abril, la **XXI INVESTIDURA**. L'Acte Solemne va tenir lloc a la Basílica de la Puríssima Concepció de Barcelona.

Des del magnífic **Claustre**, fins a l'**Altar Major**, va començar la desfilada dels membres del **Consell, Senadors i Senadores**, que va tancar en **Mossèn Joan Bladé**, encarregat d'oficiar la cerimònia religiosa.

Es va iniciar l'Acte amb la confirmació del nou **Consell Suprem**, nomenat el passat 18 d'octubre de 2012, en què tots els seus membres van pujar a l'Altar Major per ratificar el seu càrrec. Tot seguit s'inicià el **Creuament de Cavallers i Imposició de Llaços a Madones**, amb els seus respectius Padrins. Tota la cerimònia va estar acompanyada pel so del magnífic orgue de la Basílica. Al final de l'acte litúrgic, l'organista va interpretar el **Virolai**, corejat per les veus d'una gran part dels assistents.

Per a la cloenda de l'acte, es va fer a peu de l'altar la tradicional foto de grup amb els nous **Membres Investits**.

Finalment, tots els assistents van fer la sortida pel claustre per dirigir-se a l'**Hotel Claris** on tindria lloc el posterior **Sopar i ball de Gala**.

Lliurament de diplomes al Nous Investits, Cavallers i Madones.
Lliurament de la medalla d'Or SUMMUM FIDELIS.

En el Saló-Museu d'art egipci de l'Hotel Claris es va degustar un selecte aperitiu. Poc després, en el **Saló Vedruna**, on tots el convidats van ser rebuts pel **Gran Mestre** i **Membres del Consell Suprem**, es va iniciar l'**Acte de lliurament de les Insígnies i Credencials als nous Membres Investits**.

La part emotiva i amb sorpresa de l'Acte va ser quan el **Gran Mestre** va imposar la **medalla d'Or SUMMUM FIDELIS**, a **En Recaredo Gómez**, membre del **Consell Suprem**, per la seva fidelitat i dedicació a l'Estament, ja que junt amb el seu pare i actualment el seu fill, són tres les generacions familiars que han ingressat a l'Estament. Visiblement emocionat va dirigir unes paraules als assistents. Acabat el lliurament es va interpretar l'**Himne dels Segadors**, en una impressionant versió simfònica.

Tot seguit es va iniciar el Sopar de Gala. A les postres, després d'unes paraules del **Gran Mestre** en què va felicitar i donar la benvinguda als **Nous Membres** i va

agrair als convidats la seva assistència, es va fer un brindis amb l'esplèndid so de "**La Traviata**". Més tard es va iniciar el ball fins a la matinada, que va ser la cloenda d'aquests **Actes de la XXI Investidura**.

Comtat de Creixell.- De gules, un garric d'or

Per Rafael Portell
Acadèmic de la Belgo-Española
de la Historia

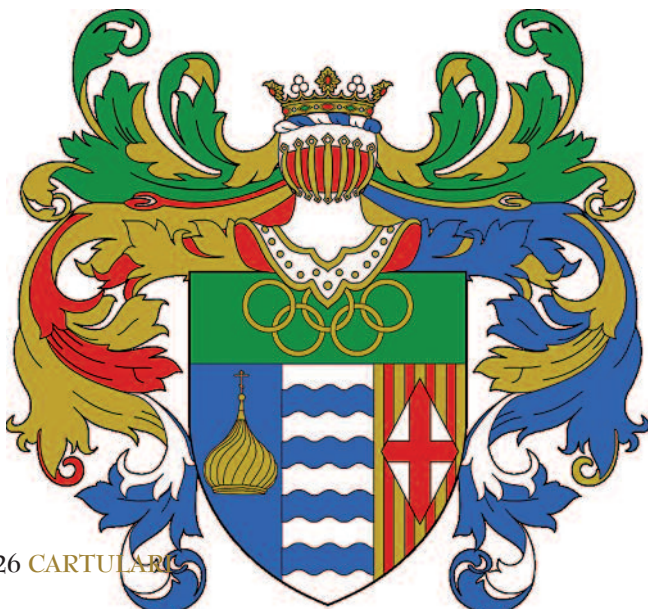
Qui no ha sentit les paraules heràldica, heraldista, herald, etc? Jo crec que tot el món. Però realment, què és l'heràldica? Quan va néixer? ¿Com s'ha desenvolupat amb el pas del temps?

L'heràldica va fer la seva aparició a finals del segle XII i primers anys del segle següent, com a necessitat de distingir els diferents cavallers en les *"justes"*, *"torneigs"* i en els camps de batalla, ja que portadors d'armadures fèrries eren irreconeixibles i per poder distingir-se uns dels altres es va començar, en un principi, a pintar uns colors distintius als escuts per a cadascun d'ells.

Amb el pas del temps els colors propis d'un cavaller, degut a la necessitat creixent del seu augment, es van anar complicant cada cop més i van adoptar formes diferents i de ser unes línies i formes geomètriques es foren incorporant figures de lleons, àligues, castells... en definitiva, qualsevol cosa digna de ser representada.

Com s'ha dit anteriorment, en un principi s'acolorien únicament els escuts defensius, d'aquí el nom d'"escuts d'armes". En un principi aquestes "armes" eren personals, però amb el pas del temps es van anar emprant les mateixes per part dels fills i descendents dels primers posseïdors i van acabar sent hereditàries i pròpies d'un llinatge.

Marquesat de Samaranch.- Tercejat en pal: 1: en camp d'atzur una cúpula de l'Església de Sant Basili de Moscou, d'or 2: en camp d'argent quatre faixes onejades d'atzur 3: en camp d'or quatre pals de gules, i losange d'argent amb una creu de gules brotxant; cap de sinople amb les anelles olímpiques d'or

A causa de la proliferació de les adargues i a l'anarquia que suposava que cada cavaller pintés i posés com volia el seu escut personal, i fins i tot hi havia els que usaven o copiaven part de les armes d'altres cavallers, va néixer la necessitat que algú amb prou potestat per a això posés fi al caos i desordre que existien i regulés amb lleis pròpies el seu ús i formats. Els reis i senyors feudals van encarregar aquesta comesa a uns servidors d'origen social no excessivament alt, però que sabien llegir, escriure i dibuixar molt bé. Com que entre les seves funcions, a més, es trobava l'anar anunciant les visites del seu Rei o Senyor als seus territoris, van rebre per aquest motiu el nom d'"heralds".

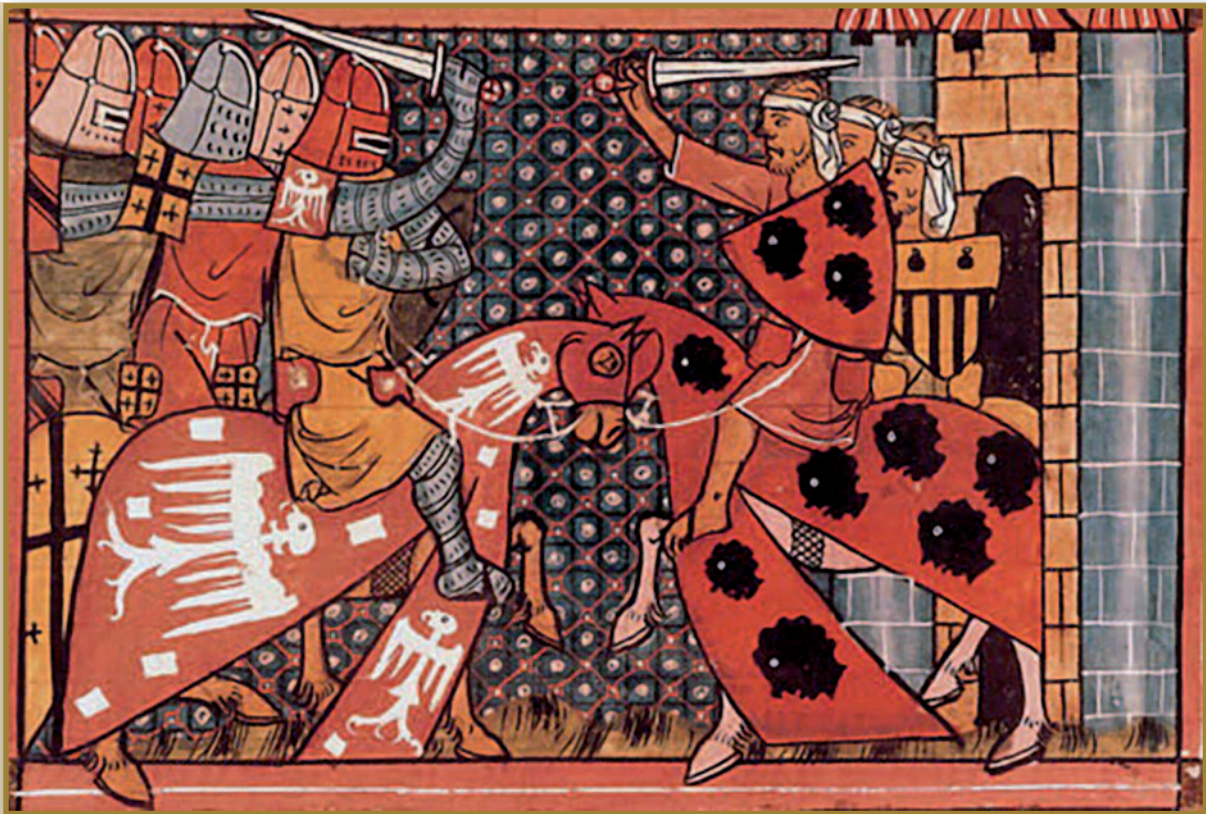
A partir d'aquest moment ja es pot dir que ha nascut l'heràldica, tal com la coneixem. Els heralds van anar adquirint una categoria social cada cop més gran i van canviar el seu nom pel de *"Reis d'Armes"*. Donada la quantitat de treball que tenia, hi va haver la necessitat de tenir ajudants, que reberen el nom de *"farauts"* y *"perservants"*, segons la seva importància i tasques encomanades.

Quin és el perquè dels noms emprats en heràldica? Com a ciència auxiliar de la història va desplegar una terminologia pròpia. Es va començar a emprar abans d'adquirir personalitat pròpia per diferenciar-la del llenguatge

Escuts catalans.- Agafats de l'"Armorial català" de Tamburino (1516).

Part dedicada a llinatges catalans, inclou a Ferrer de Busquets, Ros, Lober, Mosen Lena, Comes, Strada, Torres, Saclosa, Sapllana, Lucas Torra

Gravat medieval.- Observi's els cavallers lluint al seus escuts les seves armes personals.

vulgar del poble planer, pel fet d'estar l'heràldica reservada a las classes nobles.

Tots els dibuixos estan representats sobre un suport que s'anomena "escut". Segons l'àrea geogràfica, aquest va adoptar formes y mides diferents, que van anar canviant al llarg dels segles al compàs de les modes i dels gustos estètics. Pel seu contorn es poden distingir, entre els més emprats: **els escuts espanyols, italians, francesos, alemanys, de la Santa Seu, de ciutats i pobles, clericals i de dames.**

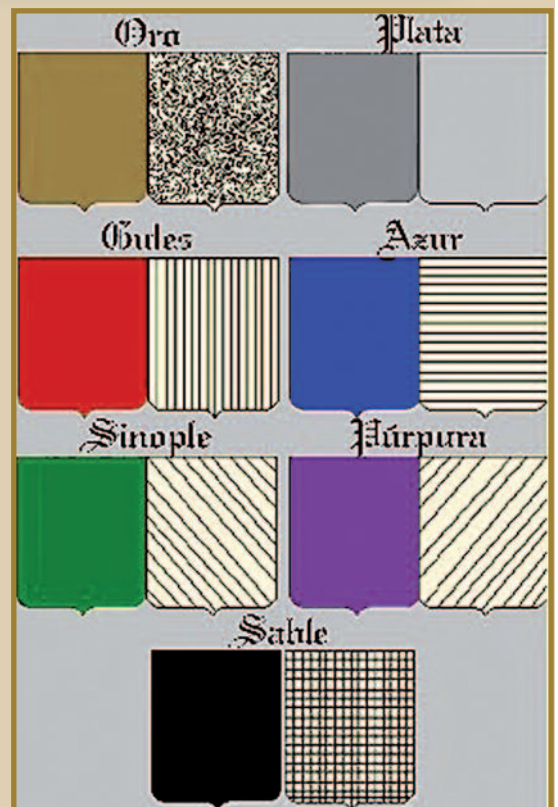
Els colors foren establerts pels heraldistes primitius en un nombre no excessivament alt. **Cadascun d'aquests rep un nom especial:**

Metalls: Or – groc -
Argent - blanc

Esmalts: Sabre – negre -
Gules - vermell -
Atzur – blau -
Sinople – verd

A aquests esmalts s'uneixen de vegades i segons la procedència:

Porpra – violeta -
Encarnació – color carn

Els metalls i esmalts i la seva representació simbòlica en gravats sense color

En properes publicacions anirem entrant en el terreny de les figures heràldiques: les peces, particions, mobles, figures quimèriques, ornaments exteriors, corones i divises, etc.

Diferents formes d'escuts

Bagà, una vila que conserva un nucli antic medieval de gran bellesa. L'antic Palau de Pinós, petits carrerons escalonats, amb racons plens d'encant, la torre que antigament formava part de la muralla, l'emblemàtica Plaça Porxada, l'Església de Sant Esteve, l'antic pont de pedra sobre el riu Bastareny, junt amb el paisatge que l'envolta amb les muntanyes al fons, on es poden veure encara les neus, tot això fa de la vila de Bagà un lloc de gran interès turístic i històric del qual encara es conserva el traçat urbanístic d'aquella època, que dona fe de la seva antiga esplendor.

Vila de

BAGÀ

ELS SENYORS DE PINÓS

Per Lluïsa Goberna

Feia temps que l'Institut tenia pensat de fer una visita a la vila de Bagà i el passat 25 de maig d'enguany un bon grup de membres de l'Institut i amics ens vam encaminar cap a les terres de l'Alt Berguedà. De camí, dins de l'autocar, l'amic i guia en **Bartomeu Bioque** ens va començar a introduir dins del món dels càtars i ens va explicar en un resum els seus orígens i la seva filosofia per introduir-nos en el tema de la visita. **Arribats a la vila, la primera visita que vam fer va ser al Palau de Pinós**, que es troba a la part més elevada de la població, actualment convertit en **Centre Medieval i dels Càtars- Centre d'Interpretació del Catarisme** i en Oficina de Turisme. Allí ens esperava la guia de Turisme, **Pilar Perdigó**, que ens va atendre molt amablement i que ens va portar per les cinc estances del Centre d'Interpretació, on ens va donar unes interessants explicacions.

En la primera estança, el personatge d'un **presoner càtar** ens va explicar a través de l'àudio la seva història. Seguidament vam poder gaudir d'un audiovisual molt ben realitzat, amb imatges i magnífics dibuixos de còmic en què **es recreava la història de Bagà, dels càtars, dels senyors de Pinós, d'en Galceran i la "Llegendenda de les cent donzelles"**. A la tercera estança en **Guillem de Berguedà (1130-1195), senyor feudal i trobador**, que va ser un personatge molt controvertit, ens va parlar dels fets de l'època viscuts de primera mà. També es podien veure dins d'una vitrina reproduccions d'espases, escuts, cascs, etc, de l'època. A la quarta, hi havia una representació de la **Sala Noble del Castell dels Mataplana**. El personatge de **Ramon Vidal de Besalú, trobador**, ens parlà dels Mata-

Personatge del trobador Ramon Vidal de Besalú

Personatges d'Arnau de Castellbò i la seva filla Ermessenda

plana, acompanyat de música medieval. En aquesta sala, es podia veure també una vitrina amb instruments musicals de l'època, com el llaüt, la flauta, el tambor, la viola, el salteri i l'organistrum. A la quinta i última sala **ens van parlar els càtars, Arnau de Castellbò i la seva filla Ermessenda (1160-1226)**.

Al circuit exterior es troben cinc murals que ens parlen dels Bons Homes, dels seus orígens, del seu missatge, la seva història i del catarisme a Catalunya. I un últim mural sobre la **Baronia dels Pinós** i el seu lligam amb l'**Orde del Temple**.

Acabada la visita, que ens va agradar força a tot el grup, i després de passar per la botiga-llibreria del **Centre d'Interpretació**, vam anar baixant per tot el nucli antic de la vila, sentint les sempre doctes explicacions que ens donava en **Bartomeu Bioque**, fins que vam arribar a la plaça més important del poble, **la Plaça Porxada, on es pot veure l'estàtua de l'Almirall Galceran de Pinós, prop de la torre de l'antiga muralla.** Seguidament vam anar a visitar l'**església parroquial de Sant Esteve**, a la qual vam poder entrar gràcies a l'Oficina de Turisme.

Al sortir de l'església, com ja era l'hora de dinar, ens vam dirigir cap a l'**Hotel Ca l'Amagat** on ens van servir un boníssim àpat. Després d'una estona d'animada sobretaula, vam anar a fer un últim recorregut a la vora del riu per veure l'**antic pont de pedra** i des d'on es pot albirar una esplèndida panoràmica de la població i de la monumental silueta de l'**església de Sant Esteve** amb el seu campanar i on l'amic **Bartomeu** ens va donar una altra esplèndida dissertació, abans de tornar cap a Barcelona.

RESUM

HISTÒRIC

Començarem aquest resum històric a l'**Edat Mitjana**, ja que no se sap gran cosa d'èpoques anteriors perquè no s'han trobat suficients indicis arqueològics i es desconeix qui van ser els primers habitants de la vall, encara que s'han trobat alguns utensilis i puntes de fletxa d'uns 5.000 anys d'antiguitat. Se suposa que va ser lloc de pas de nòmades des de l'època neolítica, però no s'ha contrastat amb una investigació seriosa. De la romanització i les dominacions visigòtica i àrab no hi ha suficient documentació. El grec **Ptolomeo** fa una cita dels bagusins, i segons **Polibi**, historiador romà, **Anníbal va voler sotmetre diferents pobles del Pirineus, entre ells els bagusins**. Encara que hi ha una tradició precristiana anterior al segle V, la celebració del solstici d'hivern, la qual ha perdurat fins a l'actualitat.

Palau de Pinós - Centre Medieval i dels Càtars

A l'**Edat Mitjana** comença la repoblació de la comarca per part dels comtes de Cerdanya. **La primera documentació que es troba referent a Bagà és de l'any 839**. Data de quan **Guifré el Pilós** escollí a **Dagú de Sant Andreu de Greixer** com a primer abat del monestir de **Sant Llorenç (actualment terme de Guardiola de Berguedà)**. **Bagà va ser un dels primers nuclis de població de la comarca i pertanyia al bisbat d'Urgell**.

La història i evolució de la vila està lligada molt estretament a la família senyorial dels Pinós, de la qual alguns dels seus membres van ocupar alts càrrecs al costat dels comtes-reis de **Catalunya-Aragó**. Uns dels més representatius van ser **Galceran de Pinós**, almirall de la flota catalana del comte **Ramon Berenguer IV de Barcelona** i **Hug de Pinós**, de qui es diu que va ser el creador i primer **Gran Mestre del Temple**. D'aquests dos personatges parlarem més endavant.

Mural explicatiu de la història dels Càtars

Galceran IV de Pinós, descendent dels anteriors, l'any 1233 va fundar una nova vila, a la vora del riu Bastareny, prop d'on havia estat l'antic nucli de població, petit i sense defenses, i la va convertir de nova planta i fortificada segons plans dissenyats per ell mateix. **Galceran i la seva muller Esclarmonda van atorgar carta de poblament i dotaren la vila de mercat setmanal** per afavorir el comerç, van donar generoses franquises dins del règim feudal i **van construir el Palau dels Barons de Pinós**.

Degut a la croada contra els càtars, molts van creuar els Pirineus, on van trobar una bona acollida en els diversos comtats catalans, un d'ells **Bagà**. Arribats a aquests indrets es van dedicar a diversos oficis; teixidors, fusters, artesans, etc...i es reunien a les coves de **Josa del Cadí** per fer els seus rituals. **Alguns d'ells van ser tutelats per Arnau de Castellbó, que com sabem també era càtar**. Així com l'abans

Torre de l'antiga muralla

Pujada al Palau

esmentat **Galceran IV de Pinós**, que acollí alguns súbdits seus acusats d'heretgia. **Amb aquests fets es fa palesa l'actitud tolerant dels senyors de la baronia envers els Bons Homes.**

La vila durant els segles següents va estar sota el domini dels **Pinós** i va ser una població rica, amb vastes possessions i comerç molt actiu. També va ser important per ser seu de la **Cort de la Baronia**. Però també alhora va sofrir diverses vicissituds.

Quan la **"Gran Guerra"** (1460-1470) la vila fou assaltada pels francesos i incendiada el raval. Durant el segle XV, degut a matrimonis successius, **el domini va quedar en mans de les cases ducals d'Alba i de Medinaceli**, però sense que hi residissin mai. **La revolta del Segadors** (1640) va

delmar també molt la població que lluità a favor de la Generalitat. **Així com també el 1714 quan Felip V, en la Guerra de Successió, va arrasar la vila.**

A la segona meitat del segle XVIII, la vila va tenir una petita revifalla i es van fer diverses reconstruccions. A finals del segle XVIII i principis del XIX la vila entra en una davallada i la població anirà disminuint com també la seva economia. A inicis del segle XX comença una nova etapa amb la creació d'indústria tèxtil. L'explotació de les mines de carbó i l'arribada del ferrocarril, dona un impuls de creixement al comerç i a l'economia. Després del tancament de les mines i les fàbriques tèxtils, el principal potencial econòmic és el turisme que ofereix al visitant **un gran atractiu històric-cultural i gastronòmic, així com poder gaudir de la bellesa del seu casc antic medieval.**

PALAU DELS BARONS DE PINÓS

Anomenat també **Castell de Bagà**, va ser construït el segle XIII, com hem dit abans pels **Barons de Pinós, Galceran i Esclarmonda**, quan van fundar la nova vila, per tal de que fos la seva residència. **El palau, ubicat a la part alta del nucli antic de la població**, fou el centre senyorial de la vila i aleshores també el centre polític i administratiu de les possessions dels barons. Al llarg del temps i degut a les diverses guerres, el palau va sofrir diverses destruccions i posteriors modificacions. A la segona meitat del segle XVIII, quan la vila va fer un revifament, el baró d'**Ur**, de la família **Còdol** d'arrel aristocràtica, va comprar l'antic Castell i va fer-hi importants millores de reconstrucció del que actualment coneixem com a **Palau de Bagà**. L'Ajuntament de Bagà el va comprar el 1990 i el va habilitar com a espai cultural. **Va ser el 2003 quan es va crear el Centre Medieval i dels Càtars, amb una exposició permanent sobre el catarisme a l'Europa dels segles XII-XIII**. Està declarat Bé Cultural d'Interès Nacional.

Palau de Pinós

quida amb diverses capelles, retaules i vàries peces valuoses com el **Reliquiari de la Santa Espina** (s.XV), la **Creu Bizantina "Lignum Crucis"**, (s.X-XI) que va ser portada de l'Orient pels croats, un **rellotge documentat del 1434**, que és un dels pocs rellotges medievals que es conser-

PLAÇA PORXADA

Aquesta emblemàtica plaça construïda al segle XIII està ubicada dins del nucli antic de la població. **En l'època medieval havia estat un centre mercantil i comercial molt important i era residència de diverses famílies nobles** de les quals encara es conserven els edificis i, com hem fet menció abans, es troba emplaçada una magnífica estàtua de **Galceran de Pinós**, el noble **Almirall**.

Plaça Porxada

ESGLÉSIA DE SANT ESTEVE

L'Església parroquial de **Sant Esteve** es va construir entre els segles XIV-XV i és un exemple de la transició del romànic al gòtic. **Aquesta nova església, de la qual els murs feien de muralla, es va aixecar amb les pedres d'una de més antiga, ubicada a l'antic assentament**. De grans dimensions, amb tres naus amb volta de canó apuntada a la central i voltes d'aresta als laterals, està enri-

Església de Sant Esteve

Rellotge Medieval

Maqueta de la vila medieval

La Creu Bizantina, entre d'altres relíquies

ven i una **magnífica maqueta de com era la vila a l'època medieval**. També cal destacar la seva important portalada gòtica. L'any 1753 un incendi va destruir una gran part de l'església i moltes obres d'art i part de l'arxiu es van cremar. En el decurs dels anys ha sofert diferents destruccions i posteriors obres de restauració. **Està considerada com la Catedral de l'Alt Berguedà.**

LLEGENDA DE GALCERAN DE PINÓS

El relat medieval està basat en el fet històric de quan l'**Almirall Galceran de Pinós** va encapçalat la expedició i conquesta d'Almeria enviat pel compte de Barcelona, **Ramon Berenguer IV**, el 1147. Aquesta llegenda també s'anomena la **"Legenda de les cent donzelles"**. Els fets relaten el prodigiós alliberament de **Galceran** i el seu company, el cavaller **Santcerni**, de la presó sarraïna en què

portaven cinc anys de captiveri. **El rei sarraí demanava de rescat, entre d'altres coses valuoses, cent donzelles cristianes verges, d'aquí el nom de la llegenda. Galceran, com era fervent devot de Sant Esteve, es va encomanar al sant, durant molt de temps, per tal que els alliberessin. Un dia mentre dormien van sentir un aire fresc i de sobte es van trobar alliberats en una platja que ells desconeixien (entre Salou i Vila-Seca). Més endavant van trobar la comitiva amb tot el rescat exigint pels sarraïns i tots plegats, celebrant el fet del miraculós alliberament, van retornar a Bagà.**

El monjo fra **Bernat Mallol** (mort el 1428), cronista del **Monestir de Santes Creus**, on és enterrat **Galceran de Pinós**, es creu que va ser l'autor del manuscrit que es conserva de la llegenda, el còdex 459 que es troba al **"Archivo Histórico Nacional de Madrid"**. També al 1431, en una sessió celebrada davant de notari es recollí el testimoni oral de diversos reconeguts ciutadans de Bagà, que afirmaven haver-ho escoltat de pares i avis. També es cita aquesta narració en el llibre del cavaller **Pere Tomic**, **"Històries i conquestes dels Reis d'Aragó i Comtes de Barcelona"**, acabat el 1438 a Bagà (editat el 1495). Aquest llibre va ser posteriorment traduït al segle XVIII, a l'italià i al castellà.

D'aquesta tradició oral existeix un **tapís brodat de grans dimensions** (353x356cm) que data entre els segles XVI i XVII, anomenat **"El rescat de Galceran de Pinós, carregat a bord de vaixells a Salou, prop de Tarragona"**, que es troba conservat al **"Metropolitan Museum of Art de Nova York"**.

Interior Església de Sant Esteve

HUG DE PINÓS

Identificat com a Hug de Payns (francès), fou segons molts el fundador i primer Gran mestre del Orde del Temple. Encara que hi ha discrepància, sobretot de dates, al voltant d'aquesta teoria. L'origen d'aquesta identificació (segons consta) cal trobar-lo en una documentació del segle XVIII que es conserva al "Archivo Histórico Nacional de Madrid" com a manuscrit (sign. 7377, pàg. 81-91 v.), dedicat al Comte de Guimerà titulat "Declaració de la inscripció grega de la creu de l'església de Sant Esteve de Bagà, cap de les Barònies de Pinós, que junt amb l'Armada va prendre Terra Santa, any de 1110".

Referint-se a la Creu Bizantina, dita el Lignum Crucis, que va ser duta a Bagà pel germà d'Hug de Pinós, en Galceran II de Pinós. Aquesta creu fou la que els templers catalans portaren en els seus mantells blancs com a distintiu. En l'esmentat manuscrit es descriu que durant la Primera Croada un contingent de cavallers catalans, entre ells els germans Galceran i Hug de Pinós, fills de Bagà, van prendre part en la conquesta de Jerusalem, l'any 1099. Segons diverses teories, Hug de Pinós va adoptar el nom Hug de Bagà, o sigui el seu lloc d'origen, en llatí Baganus, que podria haver anat derivant en Paganys fins arribar a Payns.

De l'evolució històrica de la vila de Bagà, el tret més característic és el seu llegat patrimonial, ja que es troba molt ben documentada des de l'Edat Mitjana a través dels arxius dels barons de Pinós, dels quals es troben una part molt minsa a la vila i la major part custodiat a l'Arxiu de la Corona d'Aragó, des de 1939. En principi, l'arxiu estava a

l'Església de Sant Esteve. Durant les diverses guerres i incendis l'arxiu va quedar malmès per la desaparició d'alguns llibres, però així i tot ha quedat molta documentació de la qual diferents historiadors han fet una important tasca de transcripció i interpretació. Per tant, el passat medieval de la vila constitueix el seu més important patrimoni.

Per rememorar aquest passat, cada any, pel mes de juliol, se celebren les Festes de la Baronia i un Mercat Medieval. També tenen lloc cada mes de març les Jornades Templeres, organitzades per l'Associació Bagadani Militia Templi. Durant aquestes celebracions els vilatans i els visitants d'aquesta bonica vila recorren el nucli antic i la Plaça Porxada on recuperen el seu origen medieval.

Bibliografia.- Ajuntament de Bagà. - Enciclopèdia Catalana. - Diari de Girona. Emili Casademont. - Memòria de l'Inventari de Patrimoni Cultural de Bagà. Patrimoni Cultural de la Diputació de Barcelona.

Grup a la Plaça Porxada, davant l'estatua de l'Almirall Galceran de Pinós

La Ruta dels Balcans

Per M. Lluïsa Pujol
Periodista

D'Europa a Istanbul: porta de l'Orient

La nostra passió pel vell continent ens ha portat a fer una nova ruta en cotxe pel seu territori. El viatge va incloure 13 països: França, Itàlia, Eslovènia, Hongria, Romania, Moldàvia, Bulgària, Turquia, Grècia, Macedònia, Bòsnia i Hercegovina, Montenegro i Croàcia. Tot en un temps rècord de tres setmanes.

La primera nit vam fer parada a **Verona**, agradable ciutat italiana de la regió del Veneto, famosa per la història tràgica dels amants **Romeu Montesco** i **Julietta Capuleto**.

Ja en terres d'Hongria, i deixant enrere **Eslovènia**, vam fer una visita al **Palau de Keszthely**, aixecat en el segle XVIII, que es conserva gràcies a un oficial soviètic que va protegir el Palau de l'espòli durant l'alliberament, tapiant algunes portes. Des dels jardins del Palau es veuen unes esplèndides vistes del llac Balaton.

Budapest és una ciutat de gran bellesa que tot i que ja hi havia estat anteriorment sempre és un goig tornar-hi. La capital hongaresa es va fundar el 1873 després de la unificació de tres ciutats: **Buda i Obuda** a l'oest del riu Danubi, i **Pest** a l'est. Vam fer un petit recorregut per llocs emblemàtics com **Gellért Hill**, el **Palau Reial** i el **Parlament**, obra mestra del Neogòtic, **símbol del país i l'edifici més gran de Hongria**, construït entre 1885 i 1904 per l'arquitecte hongarès Imre Steindl, qui es va inspirar en els planells del **Parlament de Londres**.

De nou a la carretera, vam passar per la **població d'Eger**, on ens vam aturar al **Castell que dona nom a la vila, construït el 1241** després dels atacs mongols. Aquí fou on **István Dobó** va aconseguir rebutjar la invasió turca el 1551. **Eger és el símbol de la independència del país.**

Budapest

Castell d'Eger

1504). Les pintures –*frescos de vius colors*– són escenes de la Bíblia i temes sagrats que serveixen per ensenyar a la població la religió ortodoxa. **Destaquen els monestirs de Voronet (anomenat “la Sixtina d'Orient”), Sucevita i Moldovita.**

Continuant per les carreteres de **Romania**, on veiem molts productes de la terra a la venda, vam fer parades a dos Castells: el **Castell de Bran, construït en el segle XIII pels cavallers teutònics** i utilitzat inicialment com a defensa contra els Otomans, **sobre el qual hi ha la llegenda que hi va viure Vlad Draculea (Vlad “l'empalador”) en el segle XV,**

Castell de Bran

Vam deixar enrere **Hongria** i ens vam endinsar a **Romania**. Ens vam dirigir cap a la zona de **Bucovina**, la part nord-oest del país, anomenada “*terra de faigs*”, on es troben les joies culturals del país: **els Monestirs pintats, obres mestres de l'art bizantí protegits per la UNESCO.** La majoria d'ells es van construir durant el regnat d'**Stephen el Gran (1457-**

Castell Peles

però, no hi ha proves que el **Comte Dràcula** visqués allà. Actualment és un museu dedicat a la història de la família **Reial Romanesa**. La visita ens va sorprendre molt gratament. I el **Castell Peles**, construït pel Rei Carol I entre 1873 i 1883, considerat com un dels palaus més impressionants d'Europa. Redissenyat el 1914, la seva façana Neorenacentista alemanya recorda un castell de conte de fades. Va ser el primer castell europeu dotat completament de corrent elèctric.

Vam fer nit a **Brasov**, capital del districte de Brasov, que ens va sorprendre per la seva bellesa i l'animació dels seus carrers plens de turistes. Pintoresca ciutat medieval situada en la proximitat de la muntanya Postavaru i molt a

Romanès, considerat com un símbol de la cultura del país. De nit hi havia molt ambient pels seus carrers.

De Romania vam anar a **Bulgària**. Vam fer una parada a la **fortalesa emmurallada de Tsarevets**, a prop de la ciutat medieval de Tarnovo. És una gran construcció, duta a terme principalment entre els segles XII i XV, en un turó compartit al llarg dels segles per tracis, romans i bizantins. En la part plana s'aixecava el **Palau Reial**. Al cim del turó es conserva el complex del Patriarca, que inclou la vivenda i l'església del Patriarca, aquesta última decorada al seu interior amb alguns murals modernistes sorprenents. De Tarnovo vam continuar fins al **Monestir de Rila**, a 117 kilòmetres de Sofia, fundat al segle X, durant el reg-

Monestir de Sucevita

Chisinau

Fortalesa emmurallada de Tsarevets

prop de la zona de Transilvània. A 140 km. es troba Bucarest, però abans ens vam dirigir a **Chisinau**, capital i municipi més gran de la República de Moldàvia. Se la coneix com la ciutat de pedra blanca perquè gran part dels seus edificis s'han construït amb pedra calcària blanca. Moldàvia és famosa pels seus vins i els camps on es cultiva el raïm del qual s'extreuen.

De tornada a Romania vam passar dos dies a **Bucarest**, l'antiga capital de Wallachia, situada al sud-est del país, a la riba del riu Dâmbovița. Vam visitar el **Palau del Parlament**, d'estil arquitectònic stalinista, el segon edifici administratiu més gran del món després del Pentàgon, i que compta amb 6.000 habitacions; el va impulsar l'antic president del país, **Nicolae Ceausescu**, executat per militars de l'exèrcit el 25 de desembre de 1989 al esclatar una revolució popular. Vam anar, entre altres llocs, al **Museu de l'Aldea** a l'aire lliure en el **Parc Herastrau**, a prop de l'Arc de Triomf, i a l'**Ateneu**

nat del Tsar Pere el búlgar (927-968), per **Sant Joan de Rila**, un ermità, canonitzat per l'Església Ortodoxa. L'aspecte actual del Monestir —espectacular amb unes pintures de co-

Monestir de Rila

Catedral d'Alexander Nevski

monument nacional històric el 1976 i el 1983 es va inscriure a la llista del Patrimoni de la Humanitat de la UNESCO.

De nou a la carretera, vam fer una petita parada a la **Necròpolis Tràcia** de la ciutat de **Kazanlâka**, Patrimoni Mundial i Cultural per la UNESCO, després a **Plovdiv**, **segona ciutat de Bulgària en importància**, on vam visitar el **Teatre Romà** que encara es conserva, per continuar fins a **Sofia**, capital i ciutat més gran de la República de Bulgària. **Va ser fundada fa més de 7.000 anys i és capital del país des de 1879**. El ric patrimoni religiós heretat és evident amb la presència d'esglésies ortodoxes i una sinagoga Art Nouveau. **Els edificis de l'època romana, medieval i otomana recorden els seus orígens més antics**. Van ser visites

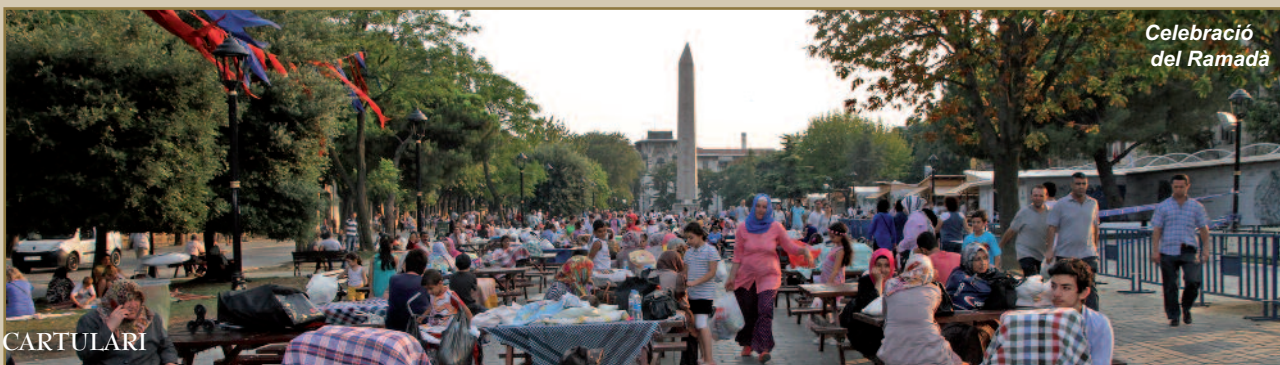
lors vius- daten del segle XIX. Els edificis de quatre plantes que conformen el complex residencial donen cabuda a uns 300 monjos. Entre les obres d'art que hi ha, es troba la famosa **Creu de Rafael, feta d'una sola peça de fusta** (81 cm x 43 cm) i batejada amb el nom del seu creador. Va utilitzar badaines, ganivets fins i petites lents per fer 104 escenes religioses i 650 figures petites en la creu, que es va completar el 1802 **després de 12 anys d'intens treball que costaria la vista al seu creador**. **El monestir de Rila va ser un centre de la vida espiritual i cultural per a la nació búlgara durant la dominació estrangera**. Va ser declarat

obligades la catedral d'**Alexander Nevski**, un dels símbols de Bulgària, construïda al segle XIX, amb capacitat de fins a 10.000 persones; la **sinagoga de Sofia**, la més gran dels Balcans; la **església Santa Sophia**, una de les més antigues de la ciutat, com a homenatge nacional als Sants Màrtirs de Sofia, mare de fe, esperança i amor, que durant el període de dominació turca va esdevenir mesquita.

La següent parada era la més desitjada per a tots: **Istanbul**, antiga capital de tres imperis: romans, bizantins i otomans, i actualment de **Turquia**, i una de les ciutats més visitades

Istanbul

Celebració del Ramadà

del món. En el 2010, quan va ser designada **Capital Europea de la Cultura** la majoria de monuments i construccions de l'època bizantina i otomana van ser restaurades. **Ciutat de contrastos, està situada entre dos mars, el de Màrmara i el Negre; entre dos continents, Europa i Àsia; i entre dos mons, el tradicional i el modern.** No ens vam perdre la visita de **Santa Sofia** i **les mesquites Blava i de Solimà** (en aquesta vam coincidir amb **Ian Wright**, periodista anglès de la sèrie de viatges i aventures de televisió **Globe Trekker**, coneguda com **Lonely Planet**), un passeig pel **Bòsfor** en vaixell, compres al **Gran Basar** i un recorregut en el **Palau de Topkapı**, on es va viure l'època de màxima esplendor de l'Imperi otomà. La nostra estada va coincidir amb el final del **Ramada** i l'ambient nocturn era especialment festiu i familiar.

Ian Wright

Mesquita de Solimà

Vam continuar el nostre llarg viatge, ara per terres gregues, amb una breu parada a **Tessalònica**, la segona ciutat

natural) i 1980 (pels seus valors culturals i històrics). Destaquen la **fortalesa de Samuel** i l'**església de John Bogoslov-Kaneo del segle XIII**. D'Orhid ens vam dirigir a **Skopje** (Skopje), la capital i ciutat més gran de la República de Macedònia on va néixer la **Mare Teresa de Calcuta**, Premi Nobel de la Pau el 1979 i beatificada el 2003. Banyada pel

Tessalònica

Orhid

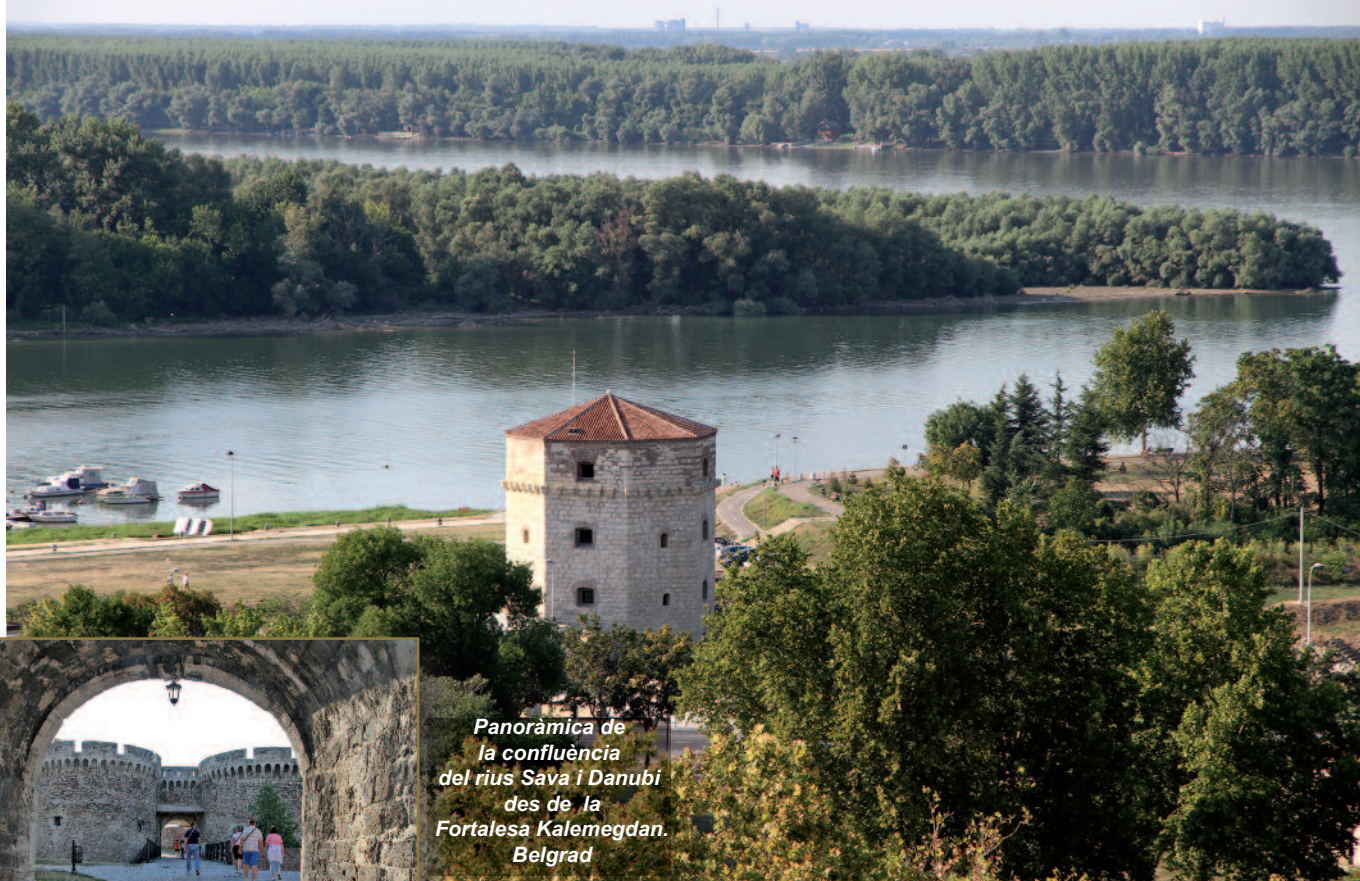
de Grècia i un port important en el nord de l'Egeu. La seva riquesa artística i arqueològica va ser reconeguda com a Patrimoni de la Humanitat per la UNESCO l'any 1988.

riu Vardar, és una de les principals rutes balcàniques entre Belgrad i Atenes.

D'aquí ens vam traslladar a la República de Macedònia. La primera parada va ser a **Orhid**, ciutat a l'oest del país a la vora del llac del mateix nom. D'una gran bellesa, la ciutat d'Orhid i els seus voltants han estat declarats Patrimoni de la Humanitat per la Unesco el 1979 (pels seus valors

Pont de pedra, símbol de la ciutat de Skopje

Panoràmica de la confluència del riu Sava i Danubi des de la Fortalesa Kalemegdan. Belgrad

A Macedònia li va seguir la **Re-pública Sèrbia**, antiga Iugoslàvia, amb parades a **Belgrad**, la capital de Sèrbia des de 1840 i una de les ciutats més antigues d'Europa, amb una història que es remunta a 7.000 anys.

Budva Monestir d'Ostrog

Entre 1991 i 2001 va tenir lloc la guerra dels Balcans, conflictes ètnics entre els pobles de l'antiga Iugoslàvia, principalment entre serbis per un cantó i croats, bosnians i albanesos de l'altra. Entre els seus monuments importants vam visitar la **Catedral de Sant Sava**, d'estil serbo-bizantí, la més gran ortodoxa en actiu que hi ha al món; i la **Fortalesa Kalemegdan** estratègicament situada a les confluències dels Rius Sava i Danubi.

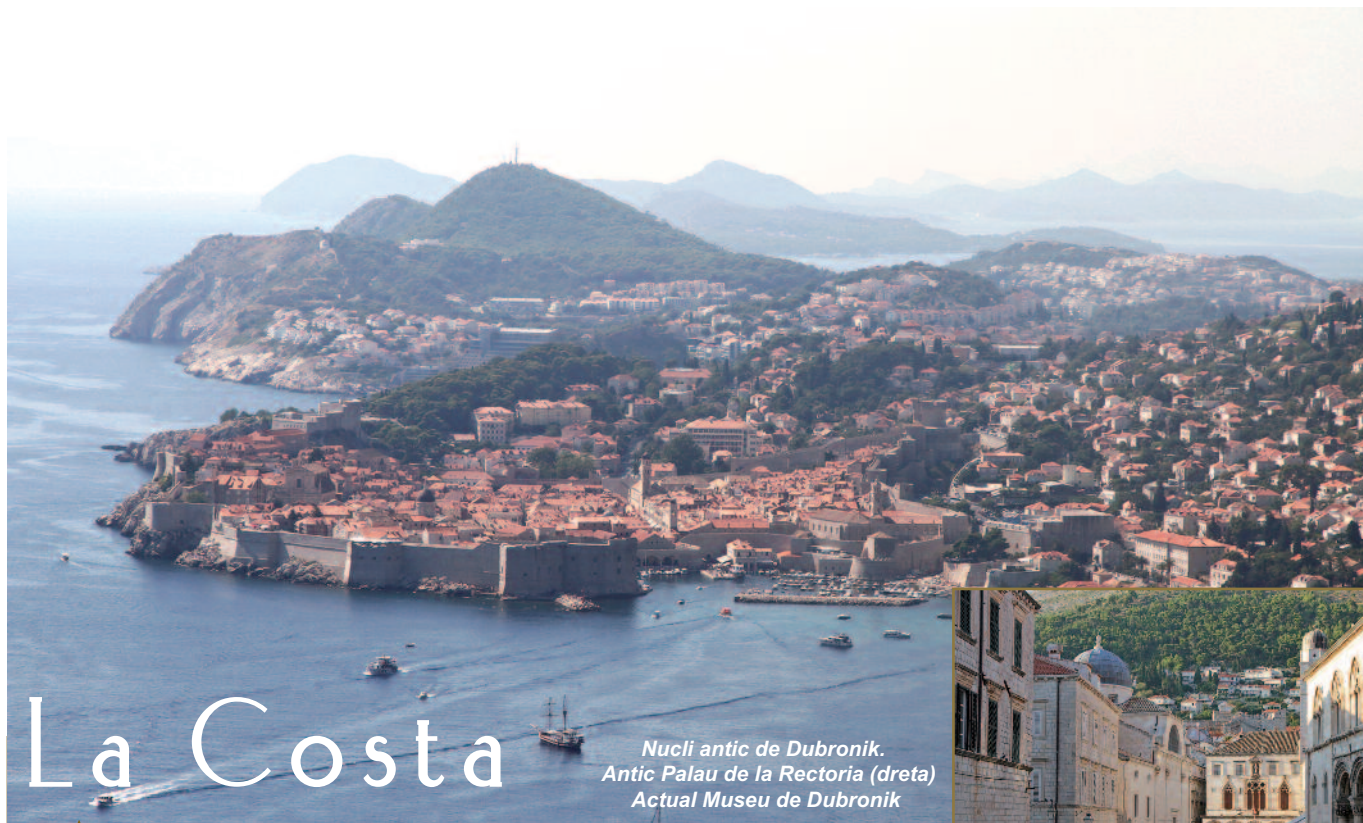
També vam anar a **Sarajevo**, capital de Bòsnia i Hercegovina, un país que va ser un dels estats més poderosos a l'Edat Mitjana i que ofereix un magnífic paisatge amb frondosos boscos, gorges espectaculars i ciutats medievals. **Sarajevo**, que va patir greument la guerra dels

Balcans quan va estar sota setge entre 1992 i 1995, ja està pràcticament recuperada. La presència de mesquites, sinagogues, esglésies catòliques i ortodoxes mostra la diversitat cultural de la ciutat.

La part final del viatge va ser espectacular. Vam visitar el **Monestir d'Ostrog (Montenegro)**, un dels llocs de peregrinatge dels ortodoxos més visitats, de difícil accés, que fou fundat per Sant Basili en el segle XVII; **Podgorica**, capital de Montenegro on ens vam limitar a passar-hi la nit.

Sveti Stefan

La Costa

*Nucli antic de Dubronik.
Antic Palau de la Rectoria (dreta)
Actual Museu de Dubronik*

Adriàtica

De tornada a
Barcelona no-
més vam fer nit

a **Milà** i ens vam acomiadar d'aquest inoblidable viatge gaudint d'un sopar tradicional i genuí al més pur estil italià.

I un recorregut inoblidable per la costa Adriàtica fent parades a petites joies com **Budva** i **Sveti Stefan** i, ja a **Croàcia**, a la **Costa Dàlmata**, **Dubrovnik**, envoltada de muralles i fortificacions i un dels centres turístics més importants del mar Adriàtic, anomenat amb tota justícia "**la Perla de l'Adriàtic**"; el port i la **ciutat històrica de Trogir** i **Split**, capital del comtat d'Split-Dalmàcia. Amb un nucli antic considerat una joia arquitectònica, que va ser declarat Patrimoni de la Humanitat el 1979. Una part del casc històric ocupa l'antic Palau de Dioclecià.

Port de Trogir

Fortalesa de Kamerlengo. Trogir

Palau de Dioclecià. Split

HOMENATGE ALS COMBATENTS CATALANS A FRANÇA

Aux volontaires catalans
1914 - 1918
1939 - 1945
Aux combattants de la liberté

El passat 11 de novembre de 2012 va tenir lloc a Marsella l'Acte d'Homenatge als voluntaris catalans morts durant les dues guerres mundials i en el qual es va inaugurar una placa commemorativa que va ser col·locada a l'emblemàtic monument "Aux Mobiles", a la "Canebière".

Als voluntaris catalans

1914/1918 - 1939/1945

Als combatents de la Llibertat

En el decurs de la cerimònia hi va haver diversos parlaments, un dels quals va ser el del **President del Cercle Català de Marsella, Francesc Panyella**, del qual reproduïm uns fragments:

Sovint, molt sovint, quan es parla de les relacions entre Catalunya i Provença hom es limita a les estrofes de la "Coupo Santo". Cert, les relacions d'aquest període foren molt importants, però les del segle XX han comportat un compromís essencial que avui materialitzem sobre la pedra i que deixem en herència a les generacions futures.

En el decurs de la guerra de 1914/1918, en resposta a la crida del Mariscal Joffre, fill de Ribesaltes, foren un bon nombre els catalans que s'allistaren al costat de França.

Al final de la guerra, una part d'aquests combatents es quedaren a **Marsella** i al costat d'altres catalans, sobretot d'obrers que havien vingut per tal d'assegurar la producció a les fàbriques marseleses, fundaren el **Cercle Català de Marsella**.

A partir del 1939 els catalans, al costat de nombrosos republicans, prengueren part als combats per la llibertat de França, com a continuació del seu combat per la democràcia en el curs de la guerra d'Espanya.

Citarem breument alguns noms per il·lustrar les nostres paraules: **Lluís Companys**, president de la Generalitat de Catalunya, detingut per la Gestapo, lliurat a Franco, va ser afusellat a Barcelona el 15 d'octubre del 1940. **Conrat Miret**, que amb l'armeni **Mancuchian** fou un dels organitzadors del moviment dels estrangers als rengles de la resistència francesa, va ser detingut a París per la Gestapo, va morir a mans dels torturadors. El seu germà **Josep Miret**, Conseller del Govern de la Generalitat, detingut uns mesos més tard, va morir en deportació als camps d'Alemanya.

Descoberta de la placa: d'esquerra a dreta: Senyor José Allegrini, Regidor Municipal, responsable dels Antics Combatents i Victimes de la Guerra; la senyora Maryse Olivé, Delegada del Govern de la Generalitat de Catalunya a França; el senyor Patrick Mennucci, Vice-president del Consell Regional, i en Francesc Panyella, President del Cercle Català de Marsella.

Part de les Banderes presents a l'Acte

Més a prop de nosaltres... En **Francesc Panyella** es va referir aquí a diversos membres i familiars del **Cercle Català** que van patir detencions, deportacions i afusellaments.

Per als primers, per a aquells del **1914/1918**, el gran poeta català, **Apel·les Mestres**, que fou condecorat amb la "**Légion d'Honneur**" per la seva tasca en defensa de la causa de França, escrigué per a aquests combatents anònims, un poema èpic a la glòria del seu coratge enfront dels invasors.

**No passareu
i si passeu,
serà damunt d'un clap de cendres.
Les nostres vides les prendreu,
més el nostre esperit
no el podreu prendre.
Per això cantem
Per més que feu,
no passareu !**

Pel que fa a altres, a aquells de la darrera guerra, ignorem si coneixien la literatura francesa i en particular el poeta **Paul Eluard**. D'una cosa estem segurs. **Amb el seu coratge, amb la seva sang, amb la seva suor i les seves llàgrimes saberen escriure un gran mot.**

Un mot que no té preu: *Libertat !*

Francesc Panyella i Farreras

Aquest article-notícia hauria d'haver sortit el desembre passat, en l'edició del Cartulari número 27, però ens vam assabentar massa tard i no el vam poder incloure. Hem cregut que haver fet un Homenatge i posar una placa commemorativa en memòria dels catalans combatents a França per les llibertats és suficientment significatiu per publicar-ho, encara que tard.

Ofrena floral amb la senyora Maryse Olivé

Grup de membres del Cercle Català de Marsella

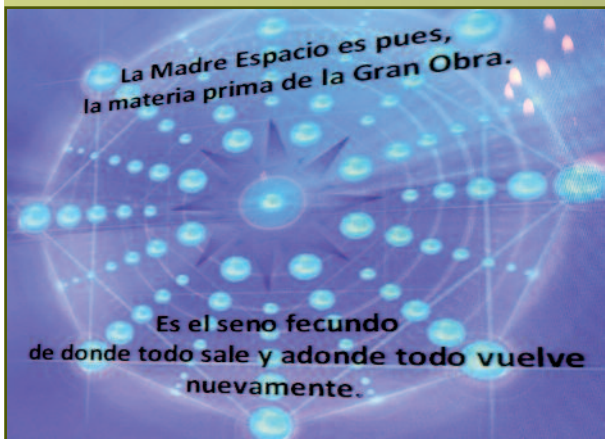

NOTÍCIES

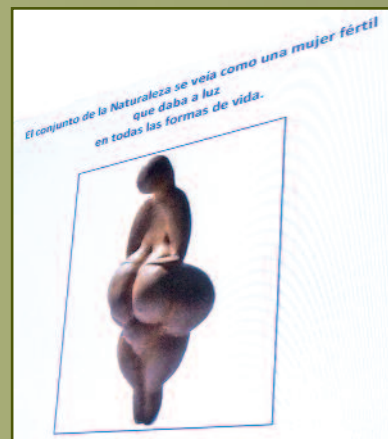
CONFERÈNCIA A LA BIBLIOTECA PÚBLICA ARÚS

El passat 5 de març va tenir lloc a la Biblioteca Arús la conferència “LA TRADICIÓN EN LAS SOCIEDADES Matriarcales”, a càrrec de l'escriptor i investigador Bartomeu Bioque

El tema de la conferència és tan complex i ancestral que resulta difícil explicar-lo en unes poques línies. Davant d'una nombrosa concurrència, en **Bioque** va començar la seva esplèndida dissertació parlant dels descobriments de les restes arqueològiques de 10.000 anys a.C., que s'havien trobat en diversos indrets, i va mostrar unes imatges de diverses deesses de les cultures antigues i l'adoració d'aquest principi femení. També va parlar de les evolucions tribals, del coneixement i organització social en petits poblats a l'entorn de les **Muntanyes Sagrades** i que a poc a poc, en el decurs del temps, les dones van ser desplaçades de la seva funció ancestral de sacerdotesses. Les deesses **Venus, Diana, Isis**, etc...representaven la potència generativa primària. **L'Hagia Sophia dels gnòstics, l'Anima Mundis dels Alquimistes, la naturalesa femenina com a Saviesa.**

El culte a la Gran Deessa va anar disminuint i nous cultes començaren a absorbir-lo. Al principi les deesses s'adoraven en les muntanyes, en els llacs, en els rius, en les grutes, en les fonts d'aigua sanadora, en tota la Natura. La tradició cristiana la va retrobar en el culte a la **Verge Maria**. Cada dona, va explicar en **Bartomeu Bioque**, és un **Graal**, el principi femení, la maga, la **Gran Iniciadora**. En les societats iniciàtiques són les dones les educadores. Per acabar, ho va resumir tot en una frase: **L'HOME FA HISTÒRIA, LA DONA ÉS LA HISTÒRIA.**

Què podem aconseguir amb la **Hipnosi clínica?**

1. Eliminar l'addicció al tabac i altres addiccions
2. Alleujar trastorns afectius
3. Ansietat i depressió
4. Tractament de dolors crònics i fibromiàlgia
5. Millorar defenses de les persones que reben quimioteràpia
6. Induir al somni a persones que pateixen d'insomni
7. Tractament indicat per a obesos que volen perdre pes

Avui al segle XXI “**La Hipnosi clínica**” és clau per solucionar “**els teus problemes**”

Àngel Gordon Hipnòleg Clínic

Àngel Gordon
Hipnòleg Clínic

C/Bailén, 169, pral. 3a
08037 Barcelona
Tel. i Fax 934 592 255

Pl. Independència, 12, 2n 1a
Girona
Tel. 630 051 601

angelgordonlions@hotmail.com

LEKTER

Contacte **93 501 05 68**

info@lekter.com
www.lekter.com

La seva web no funciona en dispositius mòbils?

Tenim la solució al millor preu!

-10%

Si li preocupa que tots els clients que accedeixen a la seva web des de smartphones o tablets no la veuen correctament... **no es preocupi més!**

Amb el nostre servei de Web Mòbil i Responsive Design podrà disposar d'una web moderna i compatible amb tots els dispositius del mercat i ordinadors de sobretaula a un preu immillorable.

Quan contacti amb nosaltres digui'ns que ha vist aquest anunci i obtindrà un 10% de descompte!

LEKTER ofereix un servei complet d'agència de comunicació digital: disseny gràfic, web, audiovisuals, render 3D.

**LAS VELAS
DE**

Mariano

Poligono Industrial Can Castells
C/ Juan de la cierva 8 d
08420 Canovellas - Barcelona
Tel 938400239
www.lasvelasdemariano.com

Tienda en Barcelona
C/ Sardenya 209 bis
Tel. 932455859

Profesora

**ROSANA
LARA**

Instituto de Consulta y Desarrollo Personal

Sepulveda, 138, Barcelona
93 343 76 65 • www.institutorosana.com

CONSULTAS PERSONALES Y PROFESIONALES POR CLARIVIDENCIA

TALLERES DE CRECIMIENTO PERSONAL,
a través del "YO SOY " todos los viernes de 20 a 21h

Poderosos cursos y seminarios auxiliares para el desarrollo humano, capaces de impulsar de forma constante todos los procesos de la evolución del SER.

CURSOS, TALLERES Y SEMINARIOS:

- CÁBALA
- FENG SHUI
- CONSTELACIONES FAMILIARES
- REIKI
- VIAJE A TRAVÉS DEL ALMA
- YOGA
- MEDITACIÓN
- FLORES DE BACH
- GRAFOLOGÍA
- CONTROL MENTAL
- TAROT EVOLUTIVO
- AVATAR
- ALQUIMIA

**LOS MEJORES PROFESORES
A SU SERVICIO**

Fotografía Erich Andrés © Archivo fotográfico Juan-Javier Bofill Real Círculo Artístico de Barcelona

MUSEO REAL CÍRCULO ARTÍSTICO
DE BARCELONA - C/. Arcs, nº. 5

DALÍ ESCULTOR
COLECCIÓN PRIVADA

